

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

„Затверджено”
на засіданні Вченої ради
НПУ імені М. П. Драгоманова
„_____” _____ 200__ р.
Протокол № _____

Голова вченої ради, ректор
академік В. П. Андрущенко

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ

напряму підготовки **242 Туризм**

спеціальності **6.140103 Туризм**
7.14010301, 8.14010301 «Туризмознавство»

галузі знань **24 Сфера обслуговування**

Факультету природничо-географічної освіти та екології

Укладачі програми:

Обозний В.В.- зав.кафедри туризму, доктор педагогічних наук, професор
 Борисова О.В.- кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму
 Кравченко А.В. –кандидат економічних наук, доцент
 Романенко О.В.- кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму
 Головка В.В.- старший викладач кафедри туризму
 Бартош Л.П.- викладач кафедри туризму
 Протоцька Ю.П.- викладач кафедри туризму
 Герасимчук Л.В.- викладач кафедри туризму

Рецензенти програми:

Смирнов І.Г. - доктор географічних наук, професор кафедри туризму та країнознавства КНУ імені Тараса Шевченка;

Щабельська В.Г. – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри економічної і соціальної географії НПУ ім. М.П.Драгоманова.

Програма розглянута і затверджена на засіданні кафедри туризму факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М.П.Драгоманова
 Протокол № ___ від «___» _____ 2016р.

Завідувач кафедри _____ професор Обозний В.В.

Програма розглянута і схвалена на засіданні Ради факультету природничо-географічної освіти та екології

Протокол № ___ від «___» _____ 2016 р.

Декан факультету _____ професор Покась В.П.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчально-виробничі практики складають невід'ємну частину навчального процесу і спрямовані на поглиблення та закріплення здобутих студентами теоретичних знань, передбачених циклом професійно-орієнтованих дисциплін підготовки фахівця з туризму. Програми навчально-виробничої практики розроблені відповідно до „Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України”, затвердженого наказом Міністра освіти України від 8.04.1993 року за №93.

Концепція виробничої практики майбутніх менеджерів туризму базується на розгляді туристичного об'єкта не тільки як засобу одержання необхідних знань, але й середовища діяльності студента - майбутнього фахівця в галузі туризму.

Порядок проходження студентами практики встановлюється на основі навчальної програми, яка сприяє адаптації майбутніх фахівців туристської сфери до сучасних умов розвитку туризму. Зокрема, зміст і структура виробничих практик поступово розширюють діапазон сформованих на молодших курсах дослідницьких знань, вмінь щодо моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території. З цією метою організація виробничих практик повинна забезпечувати поетапність формування різних типів дослідницьких компетенцій (на філософському, загальнонауковому, науково-професійному рівнях), на основі яких у студентів формуються: на початковому етапі переважно базові компетенції, а на завершальному - базові спеціальні компетенції, що відображають специфіку професійної діяльності в галузі туризму.

Місце проведення практики визначається на засіданні кафедри туризму, яка відповідає за її проведення. Керівники практики визначаються і затверджуються кафедрою туризму.

Метою навчально-виробничої практики є оволодіння студентами сучасними методами та формами організації діяльності туристського підприємства, формування у студентів професійних умінь та навичок, необхідних для туристсько-краєзнавчої діяльності, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в навчальній та професійній діяльності. Практика передбачає безперервність та послідовність при одержанні необхідного обсягу практичних знань і вмінь. Виробничі практики, будучи невід'ємною частиною навчального процесу, поступово нарощують рівень здобутих студентами теоретичних та практичних знань та умінь, одержаних в процесі вивчення навчальних дисциплін та проходження навчально-виробничих практик, спрямовані на вирішення таких завдань:

- відповідно до циклу *професійно-орієнтованої гуманітарної та соціально-економічної підготовки* виробничі практики повинні сформувати: переконання, що розвиток туризму на основі поєднання глибоких національних традицій з орієнтацією на світові гуманістичні цінності та стандарти виступає передумовою визнання України у європейському і загальносвітовому культурному просторі; здатність майбутніх фахівців розуміти регіональні

особливості України з урахуванням історико-культурного українознавчого фону та пояснювати механізм появи і розвитку більшості типових явищ регіональної традиційно-культурної спадщини українців; розуміння закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів у регіональному туризмі у взаємозв'язку з розвитком політичних, економічних, культурних та інших процесів; виявляти різні аспекти взаємопов'язаного вивчення регіональної культури на фоні і у широкому контексті загальноукраїнської культури, що стає необхідним для розуміння цілісності процесу національного відродження, формування системи регіонально-культурологічних знань, культуротворчого середовища туристичного продукту;

- відповідно до *циклу професійної природничо-наукової підготовки* виробничі практики повинні сприяти оволодінню технологіями туристично-орієнтованої професійно-методичної системи та здатністю трансформувати набуті та розробляти нові підходи щодо своєї професійної діяльності у туристському бізнесі; засвідчити професійну готовність майбутніх фахівців щодо моделювання туристичної діяльності та створення українознавчо-орієнтованого туристичного продукту на основі використання історично усталених регіонально-місцевих форм життєдіяльності населення, зокрема елементів побутово-матеріальної культури та звичаєво-святкової обрядовості; формувати здатність постійно і послідовно здійснювати рефлексивне виховання у дітей, молоді та дорослих культуру самоідентифікації одночасно як представників конкретного регіону і етносу, так і представників української держави і світової спільноти;

- відповідно до *професійно-виробничої підготовки* виробничі практики повинні сприяти: оволодінню сучасною філософією цивілізованого бізнесу та необхідними якостями працівника, що сприятимуть його успішній професійній реалізації у туристському бізнесі; формуванню вміння щодо закріплення одержаних знань та досвіду практичної діяльності (основи ринкового мислення, навички професійної індивідуальної та командної роботи, індивідуальна стратегія професійного зростання тощо); виявити ступінь оволодіння сучасними методами та формами організації діяльності туристського підприємства, формування професійних умінь та навичок, необхідних під час конкретної роботи на підприємстві, здатність приймати участь у вирішенні назрілих проблем туристського бізнесу; закріпити потребу і вміння систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у професійній діяльності;

- відповідно до *науково-дослідної і педагогічної підготовки* виробничі практики повинні сприяти формуванню готовності майбутніх фахівців як викладачів-науковців, зокрема їх здатність досліджувати і моделювати туристський бізнес на конкретній території. Формування і становлення особистості майбутнього педагога-викладача передбачає створення і реалізацію освітніх моделей підготовки фахівців для сфери туризму в умовах вищих навчальних закладів. Тому результати магістерської асистентської практики засвідчити здатність магістрів здійснювати підготовку фахівців для сфери туризму (відповідно до регіональних умов), виховувати у них професійну та

соціальну мобільність, формувати творчу, соціально активну, духовно багату особистості;

- відповідно до *управлінського аспекту* професійна діяльність менеджера туризму передбачає виконання управлінських функцій, зокрема здатність до подальшого удосконалення особистісних якостей щодо управлінської діяльності. З цією метою виробничі практики сприяти формуванню готовності майбутніх менеджерів туризму до управлінської діяльності, спрямованої на оволодіння знаннями з педагогіки і психології управління, міжособистісного спілкування, управлінської культури й управлінських технологій.

Відповідно до галузевого стандарту туристичної підготовки виробнича практика покликана сприяти студентам в одержанні компетенцій, зокрема:

1. З напрямку підготовки «Туризм» (ОКР бакалавра)

Знання і розуміння:

- важливості постійного саморозвитку та професійного самоудосконалення, підвищення кваліфікації у туристичній діяльності;

- застосування інноваційних технологій у туристичній діяльності;

- володіння культурою мислення, здібність до узагальнення, аналізу;

- основних методів, способів і засобів отримання і переробки інформації;

- основних методів організації безпеки життєдіяльності людей у туристичній діяльності;

- методів і засобів фізичного виховання для здорового способу життя;

Застосування знань і розуміння:

- у проектній діяльності: здатність знаходити, обробляти та інтерпретувати дані, необхідні для здійснення проектної діяльності у туризмі;

- у виробничо-технологічній діяльності готовність до розробки та реалізації туристичного продукту з використанням інформаційних і комунікативних технологій;

- у організаційно-управлінській діяльності здатність організовувати роботу у туризмі та ухвалювати управлінські рішення;

- у сервісній діяльності здатність використовувати нормативні документи з якості, стандартизації та сертифікації у туристичній індустрії;

- у науково-дослідній діяльності: здатність знаходити, аналізувати і обробляти науково-технічну інформацію у сфері туристичної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

Формування суджень щодо:

- соціальної значущості туристичної діяльності і мотивації до професійної діяльності в сфері туризму;

- оцінювання особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності в туристичній індустрії;

- здатність інтегрувати знання на основі обмеженої інформації з урахуванням етичної та соціальної відповідальності за їх застосування;

- здатність продовжувати навчання більш самостійно та автономно;

2. З напрямку підготовки «Туризмознавство» (ОКР магістра 1,5- річного терміну навчання)

Знання і розуміння:

- особливостей культури мислення, здібності до узагальнення та аналізу;
- основних методів і засобів отримання, зберігання, переробки інформації;
- застосування інноваційних технологій у туристичній діяльності;
- важливості відповідальності за ухвалені рішення і проблемні ситуації у туристичній діяльності;
- стимулювання самоініціативи співробітників у виробничих ситуаціях;
- важливості аналізу виробничого досвіду і оцінювання своїх можливостей;
- позитивного впливу на оточуючих власного прикладу;

Застосування знань і розумінь:

- у проектній діяльності: здатність розробляти проекти, складати необхідну нормативно-технічну документацію; застосовувати методи аналізу і пошуку рішень у діяльності підприємств туристичної індустрії;
- у виробничо-технологічній діяльності здатність до моніторингу і оцінювання ефективності процесів у туристичній індустрії;
- у організаційно-управлінській діяльності володіння прийомами і методами роботи з персоналом, методами оцінювання якості та результативності праці персоналу підприємства туристичної індустрії;
- у сервісній діяльності здатність упроваджувати нормативну документацію щодо стандартизації, сертифікації та якості туристичного продукту і послуг;
- у науково-дослідній діяльності готовність використовувати сучасні досягнення науки і технології у науково-дослідних роботах у сфері туризму;

Формування суджень щодо:

- розвитку свого інтелектуального рівня і розкриття творчого потенціалу;
- пошуку і вивчення сучасних методів дослідження, можливих змін профілю професійної діяльності, зміни соціокультурних умов;
- важливості письмової та усної комунікації на державній і іноземній мовах, готовності до роботи в іншомовному середовищі;
- розуміння значення інформації у розвитку сучасного інформаційного суспільства, дотримання основних вимог інформаційної безпеки;

3. З напрямку підготовки «Туризмознавство» (ОКР магістра, 2 –річного терміну навчання):

Знання і розуміння:

- основних проблем у туризмі, при вирішенні яких потрібна постановка складних завдань та відповідного методологічного інструментарію;
- важливості активного спілкування у науковій, професійній і суспільно-громадській сферах діяльності;
- особливостей роботи у творчому колективі (генерування нових ідей, розвиток власного потенціалу і творчих здібностей співробітників);
- розробки і впровадження інноваційних технологій у туризмі;
- важливості особистої відповідальності за ухвалені нестандартні рішення.

Застосування знань і розумінь:

- у проектній діяльності здатність визначати стратегію розвитку туризму, розробляти проекти і виявляти пріоритетні напрями у проектуванні;
- у виробничо-технологічній діяльності здатність до оцінювання інноваційно-технологічних ризиків та впровадження сучасної системи стандартизації у туристичній індустрії;
- у організаційно-управлінській діяльності: здатність формулювати концепцію туристичного підприємства, розробляти стратегію і формувати активну політику оцінювання ризиків підприємства туристичної індустрії;
- у сервісній діяльності здатність розробляти і упроваджувати нормативну документацію щодо стандартизації, сертифікації та якості туристичного продукту і послуг туристичної індустрії;
- у науково-дослідній діяльності здатність ставити завдання і вибирати методи дослідження, інтерпретувати та представляти результати наукового дослідження у сфері туризму.

Формування суджень щодо :

- можливості застосування своїх знань і умінь для розв'язання проблем в нових ситуаціях у міждисциплінарному контексті;
- ефективного використання сучасного комп'ютерного та офісного устаткування відповідно до профілю і цілей магістерської програми;
- використання поглиблених знань правових і етичних норм при розробці і здійсненні проектів у туристичній індустрії;
- удосконалення свого інтелектуального і загальнокультурного рівня, розкриття творчого потенціалу.

II. ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича практики проводиться на навчальних полігонах Києва та області (Боярський, Романівський, Лисогірський, Пирогово та інші), підприємствах туристського профілю, де є умови для виконання програми практики, та в ННЦ «Синеvir» (Закарпатська область). Місця практики узгоджуються з керівництвом Інституту природничо-географічної освіти та екології імені М.П.Драгоманова та відповідних організацій, землекористувачами, з яким попередньо укладаються відповідні угоди.

Організація виробничої практики в туристичних фірмах передбачає, що студент має право за погодженням з кафедрою туризму самостійно обирати для себе місце проходження практики (за умови попередньої домовленості з підприємством та укладанням відповідної угоди між Університетом та підприємством).

Денна форма навчання

№ з/п	Назва практики	Курс	Термін проведення (тижні)	Термін (тижні)	Місце проведення
1	Навчальна (красназавчо-туристична)	I	IУ тиждень квітня III-IV тижні червня I тиждень липня	1 2 1	Кафедра туризму, Навчальні полігони (м.Київ та його околиці)

2	Виробнича технологічна (спортивно-туристична)	II	III-IV тижні квітня III-IV тижні червня	2 2	Київська область і м. Київ
3	Виробнича (організаційно-технологічна)	III	IV тиждень квітня I-II тижні червня I тиждень липня	1 2 1	Кафедра туризму, туристичні фірми м. Києва або ННЦ «Синевир» Кафедра туризму
4	Виробнича (технологічна)	IV	II - IV тижні лютого, I-IV тижні березня	3 4	Кафедра туризму, туристичні фірми м. Києва
5	Виробнича (переддипломна)	V	II-III тижні вересня (9 сем.) III-IV тиждень (10 сем.).	1 2 1	Кафедра туризму, ННЦ «Синевир
6	Магістерська (асистентська)	V	I-IV тижні березня I-II тижні квітня	4 2	Кафедра туризму

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва практики	Курс	Термін проведення (кількість тижнів)	Термін (тижні)	Місце проведення
1	Навчальна (краєзнавчо-туристична)	I	II-IV травня I червня	3 1	Навчальні полігони (м.Київ та його околиці), за місцем проживання
2	Виробничо-технологічна (спортивно-туристична)	II	II-IV травня I червня	3 1	Навчальні полігони м. Києва і Київської області за місцем проживання
3	Виробнича (організаційно-технологічна)	III	II-IV травня I-II червня	3 2	Кафедра туризму, за місцем проживання
4	Виробнича	IV	II-IV лютого I-II березня	2 2	Кафедра туризму, за місцем проживання
5	Виробнича (стажувальна)	V	II-IV березня I квітня	3 1	Кафедра туризму, за місцем проживання
6	Магістерська (асистентська)	V	I-IV лютого I-II березня	4 2	Кафедра туризму

III. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

№ п/п	Назва організації	Адреса
1	Науково-навчальний центр «Синевир	с.Колочава Міжгірського району Закарпатської області
2	ТОВ „Дана Пра Тур”	Київ, вул. Тургенівська, 81

3	ТОВ „Олімп”	Київ, вул. Довнар-Запольського, 16
4	ТОВ „Наришкіна”	Київ, вул. Жилинська, 107
5	ТОВ „Соната-тревел”	Київ, вул. Дмитріївська, 19-А, оф.4
6	ТОВ „Каприз”	Київ, вул. Народного ополчення, 1, оф.407
7	ТОВ „М.І.Л.А.-ТУР”	Київ, вул. Прирічна, 21- а, оф.1
8	ТОВ „Multipass Travel”,	Київ, вул. Сурикова 3, корп.8-Б
9	ТОВ „New Logic”	Ктїв, вул. Хрещатик, 42
10	ТОВ „Глобал Тур”	Київ, пр. В.Маяковського, 26
11	ТОВ „Феєрія”	Київ, вул. Гайцана, 8/9
12	ТОВ «Светофор»	Київ, вул. Хрещатик, 44-Б, оф. 303
13	ТОВ „Алмарі Тур”	Київ, вул. Панківська, 10
14	СПД Велігорська. С.В.(турагентство)	Київ, вул. Вишгородська, 23, оф. 10
15	ТОВ Інкомартур 93	Київ, вул. Володимирська, 5, оф.6
16	ТОВ Гарячі тури	Київ, вул.Гната Юри, 20
17	ТОВ «Авіатурсервіс»	Київ, вул.Марії Раскової, 13 , оф.106

Вибір баз здійснює кафедра туризму з урахуванням завдань виробничої практики і можливостей їхньої реалізації. Проведення виробничих практик з туристичними фірмами здійснюється на основі щорічних угод.

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Організаційно-методичне керівництво практиками забезпечує кафедра туризму, яка визначає керівника практики і розподіляє студентів, враховуючи при цьому потребу спеціалістів даного профілю та їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

З метою організації та забезпечення проходження студентами практики призначаються два керівники: від університету та галузевого підприємства - бази практики.

Керівник практики від Університету зобов'язаний:

- заздалегідь відвідати бази практики та забезпечити належні умови для проходження практики;
- підготувати індивідуальні завдання, які студенти зобов'язані виконати під час практики;
- здійснити інструктаж студентів, видати їм відповідні документи (направлення, програму, щоденники, індивідуальні завдання);
- пояснити студентам організаційні умови проходження практики та звітність по ній;
- надавати їм методичну допомогу у підготовці звітів та виконанні індивідуальних завдань;
- скласти графік контролю за проходженням студентами практики.

Студент під час практики повинен:

- здійснити виконання програми практики, індивідуальних завдань та вказівок керівника практики;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку роботи підприємства, правил охорони праці та техніки безпеки;

- якісно підготувати та подати на кафедру туризму за три дні до закінчення практики звіт про проходження практики.

Обов'язки керівника практики :

- брати участь у інструктажі студентів (перед початком практики) і в підсумковій конференції (при завершенні практики);
- у випадку порушення ними трудової дисципліни, а також виникненні конфліктних ситуацій повідомляти про це письмово кафедру туризму та деканат Інституту;
- планувати навчальну роботу студентів, залучати відповідних фахівців для надання консультативно-методичної допомоги студентам у виконанні завдань практики;
- відвідувати заходи, які проводять студенти-практиканти, брати участь у їх обговоренні та оцінюванні;
- спільно з іншими фахівцями узгоджувати підсумкову оцінку;
- на засіданнях кафедри доповідати про стан проходження та підсумки практики.

Форми та методи контролю практики

Впровадження активних форм навчально-виховного процесу, в яких якісно змінюються можливості індивідуальної освітньої діяльності, обумовлює кардинальні зміни в організації практики у вищому навчальному закладі та стимулює пошук нових систем контролю, серед яких правильно організоване оцінювання навчальних досягнень студентів: є стимулом до освітньо-професійної діяльності студентів, стає підставою для обґрунтування отриманих результатів, сприяє формуванню самосвідомості й адекватного самооцінювання навчальної діяльності студентів, засвідчує ступінь їхньої успішності у досягненні освітньо-професійного стандарту.

Організація ефективного навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі ставить питання щодо конструктивних змін в організації навчання і виховання студентів під час практики, обов'язковим компонентом якого є діагностика освітньої діяльності:

– по-перше, впровадження активних форм навчального процесу, в яких якісно змінюються можливості індивідуальної освітньої діяльності, обумовлює кардинальні зміни в організації навчально-виховного процесу під час практики та стимулює пошук нових систем контролю;

– по-друге, в сучасних умовах навчання у вищому навчальному закладі закономірно ставить питання про оцінювання, яке б адекватно відображало різні складові навчально-виховного процесу. Слід враховувати, що сучасний спосіб співвіднесення цілей і реальних результатів виглядає найменш розробленим у педагогічній теорії і практиці, а проблема різнобічного оцінювання у навчанні і вихованні студентів залишається найбільш актуальною. Тому розгляд методів і форм контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів потребує відповідного концептуального підходу;

– по-третє, в останні роки в системі оцінювання відбувся перехід з системи великомасштабної оцінки (незадовільно, задовільно, добре, відмінно) на систему модульно-рейтингового оцінювання. більш дрібний масштаб оцінки знань у середній школі на дванадцятибальну систему. Недостатня

розробленість проблеми стимулює пошук нових систем контролю, серед яких правильно організоване оцінювання навчальних досягнень студентів є стимулом продовження їх освітньої діяльності.

У розробці форм і методів оцінки навчальних досягнень студентів враховані положення, які слід розглядати як концептуальну основу для розробки організаційно-методичної системи оцінювання туристсько-краєзнавчих знань і вмінь учнів:

– по-перше, здійснення заходів щодо оновлення навчально-виховного процесу не лише за рахунок навчально-організаційних заходів, але й за самим змістом навчання (шляхом впровадження інноваційних навчальних технологій, ефективних форм і методів організації самостійної роботи, підвищення якості навчання тощо);

– по-друге, створення належних умов для переходу від системи масового навчання до індивідуально-групового навчання студентів. За таких умов створюється можливість для нарощування їх творчого потенціалу на основі врахування їх індивідуальних особливостей і диференційованого підходу до кожного з них. При цьому змінюються традиційні методи особистої участі викладача у виконанні різнопланових функцій діагностування навчального процесу;

– по-третє, впровадження контролюючих методів, підвищення ефективності, оперативності і уніфікованості процедури оцінювання. Критеріями відбору має бути як оцінка за весь період практики, так і оцінка навчальної роботи студентів за її окремими видами.

Використовуючи методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів, слід акцентувати увагу на тому, що сьогодні практика підготовки фахівця для сфери туризму (яка характеризується різноманітністю змісту, форм, вимог, технологій) закономірно ставить питання оцінювання, яке б адекватно відображало різні складові освітньо-виховного процесу. Так, у навчанні, під час якого студентам передається стандартизована інформація, оцінювання, як правило, зводиться до виявлення ступеня засвоєння знань. В такому випадку рівень засвоєння однакових для усіх знань легко виражається кількісно-бальною оцінкою. Тому кількісно-бальне оцінювання є виправданим для порівняння рівня сформованості репродуктивної діяльності із встановленим освітнім стандартом. В умовах практично-проектного навчання, де завжди є місце для елементів нового, творчого, індивідуального, неможливо стандартизувати оцінку дій або операцій, тому вона замінюється оцінкою опредмечених дій та проектів, при якій конкретні параметри піддаються точній перевірці. Це дає можливість оцінювати вміння застосовувати одержані знання для досягнення визначеного результату. Кількісній оцінці надається нова якість, тобто вона стає кількісно-експертною. В таких випадках оцінювання одержаних учнями знань і вмінь може набувати форми конкурсного змагання, під час якого умовно-кількісне оцінювання допомагає врахувати допущені студентами відхилення від встановлених норм та стандартів. У випадках, коли оцінці підлягають творчі дії та нові підходи, які не можуть бути зіставлені із визначеними зразками, тоді, як правило, використовують якісно-кількісне оцінювання (або рейтингову оцінку). У творчих роботах, де оцінюється рівень індивідуальних здібностей, здійснюється якісна оцінка (зокрема, у формі

відгуку або рецензії). Крім того, загальновідомо, що формування духовного світу студентів відбувається складно, адже навчання і виховання студентів – це в значній мірі період індивідуалізації і соціалізації, відкриття та утвердження власного унікального і неповторного. Тому оцінювання у вихованні (мотивація, моральні якості, ціннісні орієнтації) вимагає різних підходів до оцінок кожної складової цього виховання. Оцінювання особливої індивідуальної ціннісної духовності доцільно доповнювати якісно-характеристичною складовою оцінки. Оцінювання освоєння культури спілкування, яка характеризується комплексом своєрідних навчально-освітніх напрямів (діалогових, ігрових, індивідуально-групових тощо), доцільно оцінювати характеристично-рейтинговою оцінкою.

При підведенні підсумків практики можуть використовуватись тестові завдання чотирьох форм:

- *перша форма* – завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей; тестоване завдання складається з двох частин: а) умови, яка описує певну проблему та ставить завдання перед екзаменуваним; б) варіантів відповідей, серед яких одна є правильною, а решта є неправильними відповідями;

- *друга форма* – у завданнях відкритої форми не даються готові відповіді, тестованому потрібно самостійно сформулювати правильну відповідь на поставлене запитання та відповідно її вписати у відведеному місці (словом, цифрою, буквою тощо); до завдань відкритого типу належать: завдання з пропусками, завдання на доповнення, завдання з короткою відповіддю, завдання з розгорнутою відповіддю;

- *третья форма* – завдання на встановлення відповідності елементів одного стовпця елементам іншого; завдання цього типу складається з інструкції-завдання та двох колонок: переліку вихідних умов (ліворуч), до яких тестований має відшукати відповідь у другій колонці (праворуч), яку називають списком відповідей; тестований має порівняти матеріал лівої і правої колонок та утворити правильні логічні пари;

- *четверта форма* – завдання на встановлення правильної послідовності елементів, дій, подій, операцій тощо; застосовуються для реалізації контролюючої та навчальної функцій тестів, насамперед для перевірки сформованості алгоритмічного мислення та алгоритмічних знань і умінь, навичок пізнавальної діяльності.

Система критеріїв контролю, оцінювання знань, умінь і навичок студентів з виробничої практики відповідає розробленому у НПУ імені М.П.Драгоманова Положенню про кредитно-модульну систему організації навчального процесу (затверджено рішенням Вченої ради НПУ ім. М.П.Драгоманова, протокол №5 від 22.12.2005 р.) та новій редакції розділу 5 цього Положення «Організація і проведення контролю та оцінювання» (затверджено рішенням Вченої ради НПУ ім. М.П.Драгоманова, протокол №3 від 03. 11. 2011 р.).

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Вимоги до звітної документації

Звіт по практиці повинен повністю відповідати змісту практики, *по-перше*: подається опис організаційного і теоретико-аналітичного етапу (концепції (моделі) розвитку досліджуваного об'єкта та теоретичне обґрунтування технологічного підходу); *по-друге*: подається опис дослідницько-прикладного етапу (ефективне вирішення бізнесово-господарського завдання; нові зразки навчально-виробничої діяльності, які сприяють професійному зростанню майбутнього фахівця); *по-третє*: подається опис науково-методичного етапу (впровадження результатів навчально-професійної діяльності під час виробничої практики у навчально-виховний процес вищого навчального закладу).

Звіт-щоденник є звітною документацією студента про виконання програми практики. Зміст звіту-щоденника повинен відображати відомості про особисте виконання студентом всіх розділів програми практики та індивідуального завдання (дипломної або магістерської роботи), а також набуті вміння і навички.

Структура звіту-щоденника включає: пояснювальну записку; програму практики; щоденник; використану літературу, текстові і табличні додатки, пропозиції студента-практиканта щодо удосконалення практики.

Звіт-щоденник повинен бути грамотно написаний, естетично оформлений, завірений підписами керівника підприємства та скріплений печаткою і зданий у навчальний заклад для перевірки та захисту в триденний термін після закінчення практики. На основі перевірки змісту звіту-щоденника і його рецензування викладачем, студенту виставляється оцінка і він допускається до захисту.

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції на кафедрі туризму. Після рецензування звіту керівником практики він захищається студентами (з диференційованою оцінкою комісії, що призначається завідувачем кафедри).

За матеріалами здійснених досліджень здійснюється підготовка статей до наукового збірника студентських праць та науково-практичної конференції. Завершується підготовка дипломної або магістерської роботи до попереднього захисту на кафедрі туризму.

При підведенні підсумків практики можуть використовуватись тестові завдання чотирьох форм:

- *перша форма* – завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей; тестоване завдання складається з двох частин: а) умови, яка описує певну проблему та ставить завдання перед екзаменованим; б) варіантів відповідей, серед яких одна є правильною, а решта є неправильними відповідями;

- *друга форма* – у завданнях відкритої форми не даються готові відповіді, тестованому потрібно самостійно сформулювати правильну відповідь на поставлене запитання та відповідно її вписати у відведеному місці (словом, цифрою, буквою тощо); до завдань відкритого типу належать: завдання з пропусками, завдання на доповнення, завдання з короткою відповіддю, завдання з розгорнутою відповіддю;

- *третья форма* – завдання на встановлення відповідності елементів одного стовпця елементам іншого; завдання цього типу складається з інструкції-

завдання та двох колонок: переліку вихідних умов (ліворуч), до яких тестований має відшукати відповідь у другій колонці (праворуч), яку називають списком відповідей; тестований має порівняти матеріал лівої і правої колонок та утворити правильні логічні пари;

- *четверта форма* – завдання на встановлення правильної послідовності елементів, дій, подій, операцій тощо; застосовуються для реалізації контролюючої та навчальної функцій тестів, насамперед для перевірки сформованості алгоритмічного мислення та алгоритмічних знань і умінь, навичок пізнавальної діяльності.

VI. З М І С Т П Р А К Т И К

6.1 НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА (технологічна, 1 курс)

Мета та завдання практики

Мета: надати студентам можливість в умовах конкретної місцевості: вивчити особливості історично усталених форм життєдіяльності населення, різні типи природних і територіально-виробничих комплексів та їх елементи; опанувати організаційно-методичні підходи до вивчення матеріальної і духовної культури краю та її використання в туристській діяльності.

Завдання: навчальна практика покликана сприяти одержання студентами компетенцій щодо :

знання і розуміння:

- важливості постійного саморозвитку та професійного самоудосконалення, підвищення кваліфікації у туристичній діяльності;

- володіння культурою мислення, здібність до узагальнення, аналізу;

- основних методів, способів і засобів отримання і переробки інформації;

- основних методів організації безпеки життєдіяльності людей у туристичній діяльності;

- методів і засобів фізичного виховання для здорового способу життя;

застосування знань і умінь:

- у проектній діяльності: здатність знаходити, обробляти та інтерпретувати дані, необхідні для організації туристичної діяльності;

- у науково-дослідній діяльності: здатність знаходити, аналізувати і обробляти науково-технічну інформацію у сфері туристичної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

формування переконання щодо:

- соціальної значущості туристичної діяльності і мотивації до професійної діяльності в сфері туризму;

- необхідності оцінювання особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності в туристичній індустрії;

- здатності продовжувати навчання більш самостійно та автономно.

Серед конкретних завдань: 1) розкрити різноманітні і конкретні форми людської діяльності, у яких втілюється виробництво, розселення, культура і мистецтво, побут і житло тощо; 2) виявити їх просторові відміни, порівняти і

дати пояснення; 3) відпрацювати зібрані під час експедиційно-польового етапу матеріали і підготувати їх до використання у туристській діяльності.

За час проходження практики студент поглиблює **знання** про:

- регіонально-місцеві особливості традиційно-культурної спадщини населення;

- організаційно-методичні засади краєзнавчого вивчення території;

- форми камерального опрацювання зібраних матеріалів;

- організаційно-методичні основи музеєзнавства;

- організаційно-методичні основи туристично-екскурсійної роботи;

- організаційно-виховані засади туристично-краєзнавчої роботи;

та закріплює **вміння**:

- розробляти та організовувати туристично-краєзнавчі заходи;

- організовувати тематичну краєзнавчо-пошукову роботу та підводити її підсумки;

- розробляти зміст туристично-краєзнавчих матеріалів та краєзнавчих унаочнень;

- організовувати краєзнавчо-пошукову та музейно-екскурсійну роботу ;

- створювати національно орієнтований туристичний продукт;

- розробляти і організовувати туристично-орієнтовані краєзнавчі заходи, змістовне і цікаве дозвілля.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ

№№	Назва модулів, тем та їх зміст	Тижні
1	Організація географічно-краєзнавчої практики	I
МОДУЛЬ I. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ		
2	Тема 1. Організація краєзнавчої стежки	I
3	Тема 2. Вивчення природних комплексів	I
4	Тема 3. Розробка навчальної екскурсії	I
МОДУЛЬ II. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ		
5	Тема 4. Мікрогеографічне вивчення населеного пункту	II
6	Тема 5. Вивчення промислового підприємства	III
7	Тема 6. Організація ділової (рольової) гри	III
МОДУЛЬ III. КРАЄЗНАВЧО-ЕКСКАРСІЙНИЙ ПРАКТИКУМ		
8	Тема 7. Краєзнавчі екскурсії та їх тематика	III
9	Тема 8. Підготовка тематичної екскурсії	IV
10	Тема 9. Проведення тематичної екскурсії	IV
11	Підсумкове заняття.	IV

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№	Т е м а	Назва модулів, тем та їх зміст	Тижні
	Організація практики	Особливості і значення та планування географічно-краєзнавчої практики	
Змістовий модуль I. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ			

1	Тема 1. Організація краєзнавчої стежки	Вибір маршруту і його довжина (тривалість). Екскурсійні об'єкти. Паспорт на еколого-краєзнавчу стежку. Обладнання стежки. Проходження навчальної природно-екологічної стежки "До таємниць природи". Описи окремих зупинок краєзнавчої стежки.	I
2	Тема 2. Вивчення природних комплексів	Методика вивчення природних комплексів в шкільному курсі географії. Організація шкільних екскурсій зв вивчення природних комплексів (на основі використання навчально-методичної стежини на території НЕНЦ)..	I
3	Тема 3. Розробка навчальної екскурсії	Узгодження системи навчальних екскурсій з вивчення природних комплексів з шкільною програмою. Розробка шкільних навчальних екскурсій в природу (Боярський навчальний полігон)	I
Змістовий модуль II. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ			
4	Тема 4 Мікрогеографічне вивчення населеного пункту	Методика мікрогеографічного вивчення території міста. Вивчення території міського району (Шевченківського району м.Києва) Розробка планів-схем «Територіальна соціально-економічна структура Шевченківського району м. Києва», «Функціональні зони на території Шевченківського району м.Києва». Розробка тематичних екскурсій по території міського району.	II
5	Тема 5. Вивчення промислового підприємства	Методика вивчення промислового підприємства і шкільному курсі географії. Збір матеріалів на підприємстві та їх камеральне опрацювання. Організація навчальних екскурсій на виробництво (на прикладі скляного заводу).	III
6	Тема 6. Організація ділової гри (на матеріалах, зібраних на підприємстві).	Рольова (ділова) гра: сутність, мета і порядок організації. Розробка в умовах рольової (ділової) гри моделі перспективного розвитку виробничого об'єднання «Спорт»	III
Змістовий модуль III. КРАЄЗНАВЧО-ЕКСКУРСІЙНИЙ ПРАКТИКУМ			
7	Тема 7. Краєзнавчі екскурсії та їх тематика	Краєзнавча екскурсія як основна масова форма масової освітньої діяльності. Краєзнавчі оглядові і тематичні екскурсії. Складання плану музейно-екскурсійної діяльності. Проведення і аналіз музейно-тематичної екскурсії «Чарівний світ Катерини Білокур».	IV
8	Тема 8. Підготовка тематичної екскурсії	Основні етапи підготовки тематичної екскурсії (мета і тема екскурсії, вивчення джерел, складання маршруту екскурсії, підготовка контрольного і індивідуального тексту, складання методичної розробки і відгук методиста). Розробка змісту екскурсії (на матеріалах Національного музею архітектури і побуту України (Пирогово)»	IV

9	Тема 9. Проведення тематичної екскурсії	Методика проведення тематичної екскурсії (прийоми і способи показу екскурсії; прийоми і способи розповіді під час екскурсії; завдання екскурсовода). Проведення музейної екскурсії (на матеріалах Національного музею архітектури і побуту України (Пирогово)»	ІУ
---	---	--	----

Зміст діяльності студентів - практикантів

В Інституті природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М.П. Драгоманова географічно-краєзнавча практика студентів спеціальності „Туризм” здійснюється шляхом введення в навчальний процес спеціальних спецпрактикумів та краєзнавчих тем відповідно профілю спеціальності.

Географічно-краєзнавча практика студентів спеціальності „Туризм” проводиться в межах України і має, як правило, туристсько-краєзнавче спрямування. Під час географічно-краєзнавчої практики, орієнтуючись на створення туристичного продукту, студенти в умовах конкретної місцевості знайомляться з особливостями історичного розвитку конкретної території, типовими ландшафтами рідного краю, зовнішнім виглядом населених пунктів, із особливостями культури і побуту місцевого населення, історико-архітектурними пам'ятниками та історичними місцями, різними типами природних і виробничих комплексів та їх елементами тощо.

Як показує практика, регіональні особливості України здебільшого вивчаються без належного урахування історико-культурного загальноукраїнознавчого фону, зокрема пояснення механізму появи і розвитку більшості типових явищ регіональної традиційно-культурної спадщини українців. Розгляд різних аспектів взаємопов'язаного вивчення регіональної культури на фоні і у широкому контексті загальноукраїнської культури стає необхідним для розуміння цілісності процесу національного відродження, формування системи краєзнавчо-культурологічних знань, створення відповідного культуротворчого середовища і на цій основі здійснення пошуку шляхів вирішення соціально-етнічних проблем і гармонізації регіональних зв'язків.

Рекомендовані у навчальній програмі структура і зміст практикумів (фізико-географічного, соціально-географічного, музеєзнавчо-екскурсійного) розкривають три основні навчально-виховні аспекти практики: підготовчо-краєзнавчий, туристсько-краєзнавчий, камерально-підсумковий. Практикуми складаються з окремих тематичних занять, у кожному з яких передбачено зміст співбесіди-обговорення, групову практичну роботу і індивідуальну роботу студентів.

Між вузівською підготовкою студентів і їх майбутньою роботою існує тісний зв'язок: чим краще оволодіють студенти методом краєзнавчого пізнання щодо вивчення особливостей розвитку конкретної території та її туристсько-рекреаційних особливостей, тим вищим буде якість створення національно орієнтованого туристичного продукту і науково-методичний рівень його реалізації.

Ефективність застосування методу краєзнавчого пізнання у навчально-виховному процесі у педагогічному вищому навчальному закладі полягає у тому, що він збагачує навчальні дисципліни цікавим і конкретним змістом. Використання краєзнавчих знань в умовах переважання раціонально-логічних

способів пізнання стає необхідним для надання емоційного забарвлення і особистої значущості формально-логічним знанням, зафіксованим у сухих правилах, схемах, поняттях. Під час географічно-краєзнавчої практики, перш за все, використовуються теоретичні знання і певні навички (геологічні, геоморфологічні, ґрунтові, ботанічні тощо), які вже мають студенти, а також те розуміння внутрішніх зв'язків між явищами і процесами в житті природи і людини, які зв'язані єдністю місця і часу. Спираючись на цій знання, географічно-краєзнавча практика ставить своїм завданням закріпити їх і розвинути шляхом вивчення реальних об'єктів і процесів оточуючого середовища. З цією метою географічно-краєзнавча практика організовується таким чином, щоб студент мав можливість у стислі строки простежити основні етапи, які проходить краєзнавче дослідження, починаючи з вірно організованих спостережень і накопичення фактів, розкриття зв'язків і взаємообумовленостей у світі природи і суспільства, і закінчуючи створенням туристичного продукту та організаційно-методичною підготовкою до його реалізації..

За такого підходу географічно-краєзнавча практика не буде відриватися від пошуково-дослідницької роботи і вступати у протиріччя з нею, а буде продовжувати розвивати науково-краєзнавчі знання, які допомагають підтримувати і гармонізувати відчуття внутрішньої спорідненості людини і оточуючого світу.

Здійснюється вищевказане шляхом одержання студентами таких знань і вмінь, які повинні допомагати їм:

- 1) організувати свої спостереження з метою одержання достовірного, суттєвого і типового матеріалу;
- 2) розкрити різноманітні і конкретні форми людської діяльності, що характеризують виробництво, розселення, культуру та традиції населення конкретних територій;
- 3) виявити у межах територіях, що вивчаються, просторові відміни і шляхом порівняння між собою типових явищ і предметів, дати їм пояснення;
- 4) виявити взаємозв'язки і взаємообумовленість між явищами природи і суспільства;
- 5) пов'язати свої спостереження за життям людей в межах конкретної території з культурно-історичним і природно-господарськими традиціями краю, визначивши напрями його відродження і краєзнавчий образ майбутнього;
- 6) відпрацювати зібрані під час експедиційно-польового етапу матеріали і підготувати їх до використання у навчально-виховному процесі;
- 7) впровадити результати комплексної географічної практики у суспільно корисні справи (організація краєзнавчої виставки і шкільної музейної експозиції, складання програми краєзнавчого дослідження, спостережень для учнів, розробка туристських путівників тощо).

Під час практики використовуються такі варіанти географічно-краєзнавчого методу:

- коли керівник наводить прикладу краєзнавчого пошуку і сам розкриває процес логічного науково-дослідницького підходу;
- керівник, використовуючи місцевий краєзнавчий матеріал, сам

їх досліджує, розкриваючи при цьому всі етапи пошуку;

- студенти самостійно проводять пошуково-дослідницьку роботу.

При цьому бажано, щоб залежно від ступеня підготовки студентів, їх пошуково-дослідницька робота ускладнювалася за кількістю і складністю опрацьованих джерел, різноманітністю прийомів роботи, рівнем самостійності.

Краєзнавча робота за програмою вивчення краю передбачає роботу у краєзнавчому музеї (вивчення музейної експозиції), ознайомлення із фондovими матеріалами музею та інші види робіт), роботу в бібліотеці, архіві, статуправлінні тощо), виконання окремих пошуково-дослідницьких завдань на місцевості (мікрогеографічне вивчення населеного пункту, розробка навчальної краєзнавчої стежки, музейної екскурсії, навчальних екскурсій по вивченню природних комплексів і на виробництво тощо).

Збір краєзнавчих матеріалів - це тільки частина великої і корисної справи. Не менш важливо своєчасно опрацювати зібраний матеріал і на його основі створити краєзнавчу експозицію, яка б за своїм змістом мала чітко виражену навчально-методичну спрямованість, а за своїм зовнішнім виглядом відповідала вимогам музейного експонування. Високий навчально-методичний рівень і естетично закінчене по формі вирішення експозиції багато в чому залежить від краєзнавчого кругозору і професійних навичок оформлювачів.

Під час практики студенти повинні ознайомитися із тематичною направленістю і фондами музеїв різного профілю, а в навчальних закладах – із змістом і формами використання шкільної (позашкільної) музейної експозиції у навчально-виховній роботі з учнями і культурно-освітній діяльності серед населення.

Форми звітності студента про практику

Звіт по практиці повинен повністю відповідати змісту навчальної (технологічної) практики. Після рецензування звіту керівником практики він захищається студентами (з диференційованою оцінкою) в комісії, що призначається завідувачем кафедри.

Студент, який при захисті звіту отримав незадовільну оцінку, може бути направлений для проходження практики повторно.

Звіт з практики (обсягом 15-20 сторінок з додатками) повинен бути надрукований на стандартних аркушах паперу. До тексту звіту додаються відповідні графіки, таблиці, бланки документів. Звіт повинен бути оцінений та підписаний керівником практики від підприємства та скріплений печаткою. За результатами практики вносяться рекомендації щодо її вдосконалення.

Норми оцінювання студентів під час практики

Серед методичних основ оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо). При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання

(студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційно-навчальний		
2.	Пошуково-дослідницький		
3.	Індивідуально-практичний		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	
90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79	3(задовільно)		C
65-69			D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики	F

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів B	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів C	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях

60-69 балів D	студент володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержаня знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
60-64 балів E	
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом

6.2. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА (спортивно-туристична, 2 курс)

Мета та завдання навчальної (технологічної) практики

Мета: вдосконалення знань і умінь студентів з організації туристських подорожей; техніки та тактики туризму й спортивного орієнтування; активних форм туристської роботи змагань зі спортивного туризму.

Завдання: навчальна практика покликана сприяти одержання студентами компетенцій щодо :

знання і розуміння:

- важливості постійного саморозвитку та фізичного самоудосконалення, підвищення кваліфікації у туристичній діяльності;
- методів і засобів фізичного виховання для здорового способу життя;
- основних методів, способів і засобів отримання і переробки інформації;
- основних методів організації безпеки життєдіяльності людей у туристичній діяльності;

застосування знань і умінь:

- у проектній діяльності: здатність знаходити, обробляти та інтерпретувати дані, необхідні для організації туристичної діяльності;
- у науково-дослідній діяльності: здатність знаходити, аналізувати і обробляти науково-технічну інформацію у сфері туристичної діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

формування переконання щодо:

- соціальної значущості туристичної діяльності і мотивації до професійної діяльності в сфері туризму;
- необхідності оцінювання особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності в туристичній індустрії;
- здатності продовжувати навчання більш самостійно та автономно.

За час проходження практики студент поглиблює **знання** про:

- завдання та роль туризму в системі рекреації, оздоровлення та фізичного вдосконалення населення;
- класифікацію туризму, програмно-нормативні та організаційні засади туризму;
- правила організації та проведення масових походів та змагань з туризму і орієнтування на місцевості;

- регіонально-місцеві особливості традиційно-культурної спадщини населення;
- організаційно-методичні засади краєзнавчої роботи в умовах туристського походу;
- види туризму, їх особливості та перспективи розвитку;
- методи краєзнавчих спостережень в поході та організації суспільно-корисної роботи;
- правила проведення туристських подорожей з учнівською молоддю України;
- тактику проведення походів;
- техніку подолання перешкод під час походів;
- основи гігієни юного туриста;
- безпеку проведення подорожі, страхування та самострахування;
- основи топографії та орієнтування на місцевості;
- організацію проведення масових туристських заходів;
- методичку суддівства та правила проведення туристських змагань.

та закріплює **уміння**:

- демонструвати прийоми техніки та тактики туризму;
- користуватися спортивною картою;
- забезпечити заходи з безпеки занять туризмом;
- організувати та проводити похід вихідного дня;
- розробляти та організовувати туристично-краєзнавчі заходи;
- розробляти зміст туристичних матеріалів та унаочнень;
- здійснювати підготовку спорядження для проведення походу;
- організовувати харчування в поході;
- надавати долікарняну допомогу у поході ;
- організовувати бівак, привали та ночівлі;
- проводити підсумки походів та складати звіт про похід;
- забезпечувати заходи з безпеки походу;

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ

№	Т е м а	Назва модулів, тем та їх зміст	Тижні
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛ I. ПІДГОТОВКА ТУРИСТСЬКОГО ПОХОДУ			
1	Тема1. Організація і зміст туристських подорожей.	Інструкція МОН України «Правила проведення туристських походів, експедицій і екскурсій з учнівською і студентською молоддю України». Перший варіант. Організація туристського походу (вибір району походу і його опис; розробка маршруту і складання графіку руху на маршруті; визначення змісту краєзнавчої роботи під час походу). Другий варіант. Розробка тематичної туристсько-краєзнавчої подорожі (визначення маршруту та складання календарного плану подорожі; опис тематичної туристично-краєзнавчої подорожі)	I

2	Тема 2. Організація туристського походу	Оформлення маршрутної документації на проведення туристської подорожі з активним способом пересуванням (підбір учасників походу; розподіл обов'язків серед учасників походу; складання кошторису походу тощо).	I
3	Тема 3. Топографічна підготовка туриста	Зміст топографічної підготовки (способи орієнтування на місцевості; рух за азимутом; окомірна зйомка; складання плану місцевості; маршрутна стрічка; підготовка топографічних планів та кроків маршруту).	I
4	Тема 4. Підготовка туристського спорядження	Вибір та підготовка спорядження відповідно до умов і характеру туристської подорожі (особисте, групове та спеціальне спорядження; тренування в укладанні рюкзака та встановленні туристського намету).	
5	Тема 5. Організація харчування в умовах туристського походу	Організація харчування відповідно до умов і характеру походу (встановлення калорійності харчування і енергетичної цінності їжі для майбутнього походу; визначення найважливіших елементів у хімічному складі продуктів і їх співвідношення у добовому раціоні туриста; розподіл калорійності добового раціону туриста і його розрахунок, виходячи із середньої норми продуктів на туриста вдень; особливості використання основних видів продуктів в умовах походу).	II
6	Тема 6. Особиста гігієна і фізична підготовка туриста	Фізична підготовленість туриста як засіб усунення причин травматизму. Вимоги до загальної спеціальної фізичної підготовки. Спеціальні вправи, які моделюють рухи, зусилля і навантаження на різні частини тіла в умовах походу.	II
7	Тема 7. Долікарняна допомога у туристських походах	Основні види травми і ознаки захворювання у туристичному поході. Причини їх виникнення та способи надання першої долікарняної допомоги (способи зупинки кровотечі, допомога методом штучного дихання, накладання шини, санітарні бинтові пов'язки, їх види та способи їх накладання). Обов'язки санітара у поході, санітарний блокнот, похідна аптечка.	II

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №2. ТУРИСТСЬКИЙ ПОХІД

8	Тема 8. Туристська група у поході	Залежність рівня підготовки учасників походу від категорії складності походу. Визначення орієнтовних норми навантаження туристів у запланованому поході. Значення підгоночного привалу. Техніка і тактика руху у поході. Залежність темпу руху від особливостей пересування (рух по рівній місцевості, рух вгору, рух на спусках тощо). Удосконалення технічних навичок туриста. Основні туристичні вузли і їх призначення, техніка зав'язування вузлів.	Ш
9	Тема 9. Індивідуальна та групова тактика туриста.	Вибір тактики руху і складання плану-графіка проходження маршруту (організація руху туристської групи, похідного строю, виявлення оптимальних способів подолання перешкод, визначення швидкості руху).	Ш
	Тема 10. Основи техніки подолання природних перешкод.	Розгляд основних типів природних перешкод та технічні прийоми їх подолання. Організація переправ через водні перешкоди.	Ш
10	Тема 11. Організація туристського привалу	Вимоги до організації місць відпочинку туристів на маршруті. Організації туристського табору (вибір місця туристського табору та санітарні вимоги до його облаштування; розподіл обов'язків у туристському таборі; вибір місця для туристського намету та порядок його встановлення; види вогнищ та порядок їх облаштування; особливості приготування страв на вогнищі страв; порядок і вимоги до згортання привалу).	Ш
11	Тема 12. Підведення підсумків туристського походу або подорожі	Перший варіант. Форми підведення підсумків походу (загальний, технічний, фінансовий звіти та їх зміст; опис виконаної дослідницької і суспільно корисної роботи у поході). Оформлення польового щоденника походу. Другий варіант. Розробка сценарію краєзнавчого вечора за матеріалами туристсько-краєзнавчої подорожі та проведення тематичної краєзнавчої конференції за матеріалами подорожі.	Ш
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №3. ТУРИСТИЧНІ ЗЛЬОТИ І ЗМАГАННЯ			
12	Тема 13. Туристські зльоти	Зльоти як форма туристичної роботи (положення про туристський зліт; штаб зльоту та підготовка до його проведення; проведення зльоту; програма, підготовка та проведення туристських заходів, ігрових завдань у програмі туристських змагань; конкурсна програма під час проведення туристського зльоту).	ІУ

13	Тема 15.Туристські змагання	Правила організації туристських змагань. Вимоги до вибору району та обладнання дистанції. Спортивне орієнтування та його види (орієнтування у заданому напрямку; орієнтування за вибором; орієнтування за розміщеною трасою; орієнтування за площинними та лінійними орієнтирами). Технічні прийоми в орієнтуванні. Вимірювання відстаней.	ІУ
----	-----------------------------	--	----

Зміст діяльності студентів-практикантів

Програма виробничої практики для студентів другого курсу складена у відповідності з навчальною програмою курсу «Активний туризм» та вимогами до підготовки фахівців у галузі спортивного туризму. Вона включає практичні розділи з метою закріплення та застосування навичок активного туризму та спортивного орієнтування під час роботи у туристських закладах, середніх, спеціальних технічних, позашкільних закладах освіти.

Під час практики студенти вдосконалюють знання і навички з організації туристського походу, техніки та тактики туризму, організації роботи літнього туристського табору, активних форм туристської роботи, правил змагань зі спортивного туризму та спортивного орієнтування.

В результаті вивчення курсу та проходження практики студенти закріплюють знання з організації та проведення масових походів та змагань з туризму і орієнтування на місцевості та вміння з техніки та тактики та безпеки туризму.

Форми звітності студентів про практику

Звіт по практиці повинен повністю відповідати змісту навчальної (технологічної) практики. Після рецензування звіту керівником практики він захищається студентами (з диференційованою оцінкою) в комісії, що призначається завідувачем кафедри.

Студент, який при захисті звіту отримав незадовільну оцінку, може бути направлений для проходження практики повторно.

Звіт з практики (обсягом 15-20 сторінок з додатками) повинен бути надрукований на стандартних аркушах паперу. До тексту звіту додаються відповідні графіки, таблиці, бланки документів. Звіт повинен бути оцінений та підписаний керівником практики від підприємства та скріплений печаткою. За результатами практики вносяться рекомендації щодо її вдосконалення.

До звіту про проходження практики входять:

1. Документи для багатоденного походу зі школярами.
2. Схема і опис водної переправу для групи з 10 чоловік.
3. Рекомендації щодо визначення сторін горизонту за допомогою годинника та Сонця.
4. Рекомендації щодо визначення азимуту на заданий орієнтир.
5. Рекомендації щодо визначення на карті місце свого знаходження.
6. Рекомендації щодо визначення рівня фізичної підготовленості туриста.
7. Схема складання кроків маршруту між двома населеними пунктами.
8. Графік проходження маршруту в поході вихідного дня.

Норми оцінювання с студентів під час практики

Серед методичних основ оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо). При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання (студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційно-підготовчий		
2.	Похідно-спортивний.		
3.	Підсумковий		
4.	Самостійної роботи		

Перший модуль – включає основні поняття щодо Другий модуль – передбачає Третій модуль – передбачає

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	
90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79			C
65-69	3(задовільно)		D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним проходжен-	не зараховано з обов'язковим повторним проходжен-	F

	ням практики	ням практики	
--	--------------	--------------	--

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів А	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів В	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів С	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
60-69 балів D 60-64 балів E	студент володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом

6.2 ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА (технологічна, III курс)

Мета та завдання навчально-технологічної практики

Мета: ознайомлення студентів з діяльністю підприємств сфери туризму, оволодіння сучасними методами та формами організації діяльності туристського підприємства, формування у студентів на базі отриманих у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь та навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи на підприємстві, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Відповідно до галузевого стандарту туристичної підготовки виробнича практика покликана сприяти вирішенню таких завдань:

- усвідомленню важливості постійного саморозвитку та професійного самоудосконалення, підвищення кваліфікації у туристичній діяльності;
- соціальної значущості туристичної діяльності і мотивації до професійної діяльності в сфері туризму;
- оцінювання особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності в туристичній індустрії; удосконалення свого інтелектуального і загальнокультурного рівня, розкриття творчого потенціалу.
- здатності продовжувати навчання більш самостійно та автономно;

- розуміння особливостей культури мислення, здібності до узагальнення та аналізу;
- опанування основних методів і засобів отримання, зберігання, переробки інформації;
- важливості аналізу виробничого досвіду і оцінювання своїх можливостей; розвитку свого інтелектуального рівня і розкриття творчого потенціалу;
- важливості активного спілкування у науковій, професійній і суспільно-громадській сферах діяльності.

Після закінчення практики відповідно до галузевого стандарту туристичної підготовки студенти повинні: **знати:** реквізити та структуру управління туристським підприємством; організаційні основи взаємодії туристського підприємства з партнерами; основні нормативні документи щодо туристської діяльності підприємства; маршрути, за якими працює туристське підприємство; туристську документацію, що регулює процес надання туристських послуг; тематику і зміст екскурсій, що використовуються на туристському підприємстві; інструкції про організацію транспортних туристських послуг; організаційні основи забезпечення клієнтів туристськими послугами; **вміти:** визначати та характеризувати основні напрямки діяльності туристського підприємства; вивчати та аналізувати договірні відносини туристського підприємства; користуватися основними нормативними документами, пов'язаними з організацією туристської діяльності; розробляти туристські маршрути; користуватися нормативними документами, що регулюють процес надання туристських послуг; визначати послідовність надання екскурсійних послуг; визначати послідовність організації транспортних подорожей; використовувати необхідні знання щодо виробництва, реалізації та споживання туристських послуг.

Програма навчально-технологічної практики

Виробнича (технологічна) практика проводиться на туристських підприємствах (фірмах), де є умови для повного виконання програм практики. Керівництвом Університету визначає підприємства для організації практики у бази практики і укладає з ними відповідні угоди.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ

№	Т е м а	Назва модулів, тем та їх зміст	Тижні
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛ I. ВИДИ ТА НАПРЯМКИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІРМИ			
1	Тема 1. Знайомство з туристичною фірмою	Вивчення діючого законодавства і нормативних документів, що регламентують прийом і обслуговування туристів. Ознайомлення з туристською фірмою - базою виробничої практики. Інструктаж з техніки безпеки, гігієни праці і виробничої санітарії.	I

2	Тема 2. Ознайомлення з видами та напрямками туристичної діяльності фірми	<p>2.1 Ліцензія на здійснення туристичної діяльності (Положення про порядок видачі суб'єктам туристичної підприємницької діяльності ліцензій, затв. 8.08.1995р. №618).</p> <p>2.2. Види туризму і класи обслуговування. Внутрішній туризм. Програма перебування туристів. Аналіз стану, динаміки та використання туристичного фонду.</p> <p>2.3. Укладання договорів (контрактів) між туристичним підприємством та постачальниками послуг.</p> <p>2.4. Розробка турів.</p> <p>2.5. Якість обслуговування туристів. Заходи щодо підвищення ефективності надання послуг.</p> <p>2.6. Організація туристичних поїздок за межі України. Забезпечення туристів ваучерами.</p> <p>2.7. Страхування туристів.</p> <p>2.8. Комп'ютеризація туристичної діяльності. Рекламна діяльність.</p>	I
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ П. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ ПРАЦІВНИКІВ			
3.	Тема 3. Знайомство з функціональними обов'язками працівників турфірми	<p>3.1. Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками менеджера з туризму.</p> <p>3.2. Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками туроператора туристсько-екскурсійного підприємства.</p> <p>3.3. Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками менеджера по роботі з клієнтами.</p> <p>3.4. Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками менеджера з прийому і розміщення.</p> <p>3.5. Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками керівника туристичної групи.</p>	II-III
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ЕКСКУРСІЙНО-ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФІРМИ			

4	Тема 4. Організація екскурсійної діяльності та масового і оздоровчо-спортивного туризму	<p>4.1 Організація екскурсійного обслуговування. Вивчення ринку екскурсійних послуг (попит, пропозиція, ціна, конкуренція).</p> <p>4.2. Вивчення банку даних екскурсійних ресурсів. Опис екскурсійних об'єктів. Тематика та зміст екскурсій.</p> <p>4.3. Проектування культурно-пізнавальних турів при організації внутрішнього та виїзного туризму.</p> <p>4.4. Розрахунок вартості екскурсійних турів, екскурсій, як послуги.</p> <p>4.5. Договір на екскурсійне обслуговування. Договори з музеями, договори з автотранспортними підприємствами. Договори з закладами харчування.</p> <p>4.6. Обслуговування екскурсантів і туристів: функціональні обов'язки менеджера, оформлення договорів - підтвердження, оформлення путівок. Заключення контрактів.</p> <p>4.7. Робота керівника туристичної групи</p> <p>4.8. Відгуки екскурсантів, туристів.</p> <p>4.9. Організація лікувально-оздоровчого обслуговування</p>	ІУ
5	Тема 5. Організація транспортних подорожей.	<p>5.1 Вивчення інструкцій щодо організації транспортних послуг.</p> <p>5.2 Ознайомлення з принципами організації перевезень туристів на різних видах транспорту.</p> <p>5.3 Обов'язки підприємства по забезпеченню туристам безпеки під час транспортних подорожей.</p>	У
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІУ. УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ.			
6	Підведення підсумків виробничої практики.	<p>Узагальнення матеріалів зібраних під час практики. Оформлення звітної документації. Пропозиції та обґрунтування заходів щодо вдосконалення організації діяльності підприємства. Підготовка до підсумкової конференції.</p>	У

Зміст діяльності студентів – практикантів

Виробнича практика для студентів третього курсу проводиться згідно навчального плану. Організація проходження практики передбачає наявність високого рівня знань у студентів з предметів: "Технологія туристської діяльності"; "Організація транспортних подорожей"; "Організація сфери туристських послуг"; „Організація послуг харчування"; "Організація екскурсійних послуг"; "Туристські ресурси України" тощо.

Концепція виробничої практики майбутніх менеджерів туризму базується на розгляді туристичного об'єкта не тільки як засобу одержання необхідних знань, але й середовища діяльності студента - майбутнього фахівця в галузі туризму.

Метою навчально-виробничої практики є оволодіння студентами сучасними методами та формами організації діяльності туристського підприємства, формування у студентів професійних умінь та навичок, необхідних для туристсько-краєзнавчої діяльності, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в навчальній та професійній діяльності. Практика передбачає безперервність та послідовність при одержанні необхідного обсягу практичних знань і вмінь. Виробничі практики, будучи невід'ємною частиною навчального процесу, поступово нарощують рівень здобутих студентами теоретичних та практичних знань та умінь, одержаних в процесі вивчення навчальних дисциплін та проходження навчально-виробничих практик.

Відповідно до вимог професійної природничо-наукової підготовки виробнича практика повинна сприяти оволодінню технологіями туристично-орієнтованої професійно-методичної системи та здатністю трансформувати набуті та розробляти нові підходи щодо своєї професійної діяльності у туристському бізнесі.

Відповідно до вимог професійно-виробничої підготовки виробнича практика повинна сприяти формуванню вміння щодо закріплення одержаних знань та досвіду практичної діяльності (основи ринкового мислення, навички професійної індивідуальної та командної роботи, індивідуальна стратегія професійного зростання тощо).

Порядок проходження студентами практики встановлюється на основі навчальної програми, яка сприяє адаптації майбутніх фахівців туристської сфери до сучасних умов розвитку туризму. Зокрема, зміст і структура виробничих практик поступово розширюють діапазон сформованих на молодших курсах дослідницьких знань, вмінь щодо моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території. З цією метою організація виробничих практик повинна забезпечувати поетапність формування різних типів дослідницьких компетенцій (на філософському, загальнонауковому, науково-професійному рівнях), на основі яких у студентів формуються: на початковому етапі переважно базові компетенції, а на завершальному - базові спеціальні компетенції, що відображають специфіку професійної діяльності в галузі туризму.

Форми звітності студентів про практику

Оскільки звіт про проходження практики є важливим критерієм оцінки практичних навиків студента, то кожний його розділ має містити відповідну інформацію.

В *змісті* подаються найменування заголовків та номери початкових сторінок усіх розділів та підрозділів. Зміст включає усі заголовки, які є у звіті, починаючи зі вступу і закінчуючи списком використаної літератури.

У *вступі* в лаконічній і змістовній формі висвітлюються основні завдання, які поставлені перед студентом на час проходження практики на конкретній фірмі (установі). Вказується назва фірми, її адреса, керівник, а також підрозділи і їх керівники, де безпосередньо студент проходив практику.

У розділі "*Загальні відомості про фірму*", посилаючись на нормативно - законодавчі, розпорядчі та організаційні документи (закони, укази, постанови,

рішення, статuti, положення, накази, розпорядження тощо), у хронологічному порядку розкривається процес створення і функціонування фірми як виробничої системи в цілому. Висвітлюється взаємозв'язок, відповідність та логічність цих документів, а також обґрунтовується вибір виду діяльності фірми, її перепрофілізація або реструктуризація (якщо така була). Наводяться дані про фірму: рік заснування, основні етапи розвитку, організаційно-правова форма власності підприємства, основні напрями діяльності та її специфічні особливості. Визначається перелік основних показників, які повно відображають економічний стан фірми та динаміку її розвитку.

У розділі «*Виробнича і організаційна структура фірми*» вивчаються та аналізуються складові керованої виробничої системи: поділ фірми на основні, допоміжні і обслуговуючі підрозділи; їх структура за визначальними показниками, спеціалізація та кооперування підрозділів; зміни в складі і структурі цих підрозділів за останні три роки; Вивчається та аналізується керуюча система фірми: рівні, склад керівників з переліком їх функцій, прав та обов'язків; функціональне управління, його рівні; побудова схеми апарату управління фірмою.

У розділі «*Організаційна робота туристсько-екскурсійного підприємства (фірма)*» на основі даних статистичної звітності та оперативної інформації подається характеристика організаційної туристсько-екскурсійної діяльності фірми: показати динаміку за останні три роки таких економічних показників, як обсяги виробництва та реалізації продукції чи надання послуг, собівартість, продуктивність праці, прибуток; проаналізувати дані про впровадження прогресивних розробок, технологій, підвищення кваліфікації кадрів, рівень інформаційного забезпечення працівників; вивчити ринок туристсько-екскурсійної діяльності фірми та проаналізувати роботу поставщиків послуг.

Під час проходження практики студент аналізує банк даних екскурсійних ресурсів, аналізує цінову політику туристсько-екскурсійної діяльності фірми, проводить розрахунок вартості екскурсійних турів, екскурсій, як послуги.

Результати проведених досліджень повинні бути зведені у таблицю з використанням економічного аналізу зміни їх величин в часі за три останні роки. Виконання «*Індивідуального завдання*» передбачає збір і узагальнення відповідних матеріалів для написання звіту з практики. Студент повинен представити вербальну модель туру, яка складається з туристичної документації туру, проекту моделі туру, методичної розробки екскурсії або подорожі.

На момент захисту звіту з проходження практики виконане індивідуальне завдання повинно дати підставу для висновку про те, що зібраний матеріал дозволяє сформулювати до 50% курсової чи науково - пошукової роботи за фахом.

У «*Висновках та пропозиціях*» у стислій формі формуються результати проходження практики та аргументовані пропозиції щодо розділів звіту. В них можуть подаватись побажання щодо проходження практики.

У «*Списку використаної літератури та нормативних матеріалів*» наводяться усі використані літературні джерела, з т.ч. і розпорядчі та організаційні документи. При проходженні виробничої практики студент повинен ознайомитись з відповідними законами України, Указами Президента

України, Постановами Кабінету Міністрів України і вивчити нормативні документи, які безпосередньо стосуються діяльності фірми - бази практики в світлі змісту цих документів.

В результаті виконання організаційно-дослідницького проекту «Становлення та розвитку Науково-навчального центру «Синеvir» кафедра туризму одержала навчально-методичний полігон для організації виробничої практики майбутніх менеджерів туризму. Напрацьовані студентами під час виробничої практики матеріали будуть ними використані під час підготовки курсових та кваліфікаційних робіт.

Норми оцінювання роботи студентів під час практики

Серед методичних основ оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо). При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання (студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційний		
2.	Науково-теоретичний		
3.	Навчально-практичний		
4.	Індивідуально-практичний		
5.	Самостійної роботи		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	

90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79			C
65-69	3(задовільно)		D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повтор- ного проходження практики	не зараховано з можливістю повтор- ного проходження практики	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим пов- торним проходжен- ням практики	не зараховано з обов'язковим пов- торним проходжен- ням практики	F

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів B	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів C	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
60-69 балів D 60-64 балів E	студент володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом

6.4. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА (технологічна, IV курс)

Мета та завдання навчально-технологічної практики

Мета: оволодіння студентами сучасними методами та формами організації діяльності туристського підприємства, формування у студентів професійних умінь та навичок, необхідних для туристсько-краєзнавчої діяльності, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в навчальній та професійній діяльності.

Завдання: виробнича практика передбачає безперервність та послідовність при одержанні необхідного обсягу практичних знань і вмінь. Виробничі практики, будучи невід'ємною частиною навчального процесу, поступово нарощують рівень здобутих студентами теоретичних та практичних знань та умінь, одержаних в процесі вивчення навчальних дисциплін та проходження навчально-виробничих практик, зокрема:

- відповідно до циклу професійної природничо-наукової підготовки виробнича практика повинна: сприяти оволодінню технологіями туристично-орієнтованої професійно-методичної системи та здатністю трансформувати набуті та розробляти нові підходи щодо своєї професійної діяльності у туристському бізнесі; засвідчити професійну готовність майбутніх фахівців щодо моделювання туристичної діяльності та створення українознавчо-орієнтованого туристичного продукту на основі використання історично усталених регіонально-місцевих форм життєдіяльності населення, зокрема елементів побутово-матеріальної культури та звичаєво-святкової обрядовості; формувати здатність постійно і послідовно здійснювати рефлексивне виховання у дітей, молоді та дорослих культуру самоідентифікації одночасно як представників конкретного регіону і етносу, так і представників української держави і світової спільноти;

- відповідно до професійно-виробничої підготовки виробнича практика повинна сприяти: оволодінню сучасною філософією цивілізованого бізнесу та необхідними якостями працівника, що сприятимуть його успішній професійній реалізації у туристському бізнесі; формуванню вміння щодо закріплення одержаних знань та досвіду практичної діяльності (основи ринкового мислення, навички професійної індивідуальної та командної роботи, індивідуальна стратегія професійного зростання тощо); закріпити потребу і вміння систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у професійній діяльності;

- відповідно до управлінського аспекту професійна діяльність менеджера туризму передбачає виконання управлінських функцій, зокрема здатність до подальшого удосконалення особистісних якостей щодо управлінської діяльності.

Після закінчення практики відповідно до галузевого стандарту туристичної підготовки студенти повинні: а) **знати**: реквізити та структуру управління туристським підприємством; основні нормативні документи щодо діяльності підприємства; основні функції туроператора; основні споживчі якості туристського продукту; технологію створення туристського туру; рівні обслуговування в туроперейтингу; набір туристських послуг (турпакет); як проектується тур і якими документами оформлюється; методи контролю якості обслуговування туристів; результат проектування туру (технологічна карта, графік завантаження підприємства, інформаційний листок до турпутівки, програма обслуговування туристів); порядок складання програми обслуговування; параметри рівня обслуговування туристів за набором послуг та днів обслуговування; організації і підприємства, що приймають участь в обслуговуванні туристів під час туру; порядок оформлення взаємовідносини з партнерами-постачальниками туристських послуг; як готуватися до переговорів з постачальниками; порядок укладання договорів з різними постачальниками послуг (готелями, транспортними організаціями, екскурсійними фірмами, музеями тощо); список технологічних документів туристського туру; б) **вміти**: застосовувати діюче законодавство і нормативні документи в роботі; проводити аналіз реклами туроператорів і визначати пропозиції ініціативних і рецептивних туроператорів; вміти характеризувати споживчі якості туристського продукту; виконувати експертну оцінку рівня

обслуговування туристів; скласти набір основних послуг інклюзив-туру, включаючи додаткові послуги; здійснювати проектування процесу обслуговування туристів за окремими етапами надання послуги (технологічна документація); здійснювати опис послуги (на основі вивчення потреби і платіжної спроможності населення, потреби на види турпослуг, рекреаційних ресурсів у конкретному регіоні); скласти попередню програму обслуговування туристів; програму обслуговування туристів по днях; різні за рівнем (класом) обслуговування програми; вибирати постачальників послуг; забезпечувати комплексну відповідність запропонованих послуг клієнту; скласти договірний план з постачальниками послуг для туристського туру; вести переговори з постачальниками; вміти переконувати щодо прийняття ваших пропозицій; скласти проект договору з різними постачальниками послуг; підготувати технологічну карту туристського туру та інформаційний листок до туристської путівки.

Програма навчально-технологічної практики **КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ №	Зміст діяльності студентів-практикантів	Тижні
1	Настановча нарада з питань організації практики на кафедрі туризму	I
2	Організаційна співбесіда і з керівником турфірми.	I
3	Знайомство з посадовими інструкціями та обов'язками туроператора.	I
4	Поняття і види діяльності туроператора	I
5	Створення привабливості туристичного продукту	II
6	Пакет послуг	II
7	Проектування туру	II
8	Програма обслуговування	III-IV
9	Постачальники послуг	IV
10	Планування туру. Договірний план.	V
11	Переговори з постачальниками послуг	VI
12	Укладання договорів з постачальниками послуг.	VI
13	Технологічна документація	VII
14	Підготовка звіту	VII
15	Захист звіту. Підсумкова співбесіда	VII

Зміст діяльності студентів-практикантів

Порядок проходження студентами практики встановлюється на основі навчальної програми, яка сприяє адаптації майбутніх фахівців туристської сфери до сучасних умов розвитку туризму. Зокрема, зміст і структура виробничої практики розширює діапазон сформованих на молодших курсах

дослідницьких знань, вмінь щодо моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території.

Виробнича практика – це а система індивідуальної професійної підготовки студентів, яка може бути реалізована на основі змодельованого професійно-практичного середовища самореалізації майбутніх фахівців. Такий підхід дозволяє певним чином вирішувати проблему професійно-кадрової підготовки фахівців, враховуючи як потреби роботодавців у кваліфікованих фахівцях для туристського бізнесу, так і сприяти професійній самореалізації та кар'єрному зростанню майбутніх менеджерів туризму. Виробнича практика передбачає органічне поєднання різних форм професійної роботи на конкретному робочому місці, індивідуальні консультації фахівців, іспитовий термін та можливе працевлаштування.

Практика має велике значення для підготовки та формування фахівця і дає змогу: оволодіти необхідними знаннями щодо сучасних змін у державотворенні; умінням і навичками прийняття та пошуку інноваційних шляхів виваженої раціональності у майбутній професійній діяльності; виявити уміння та навички організаторської, управлінської діяльності щодо забезпечення трудової та технологічної дисципліни, створення безпечних умов праці для здоров'я; приймати професійні рішення з урахуванням їх соціально-економічних та психологічних наслідків; володіти уміннями та навичками застосування прогресивного досвіду з питань організації управління та визначення можливих обсягів, умов та сукупності наслідків його адаптації в очолюваному підрозділі.

Форми діяльності студентів-практикантів

Виробнича (організаційно-технологічна) практика у структурних підрозділах туристичних фірм зорієнтована на здобуття практичного досвіду роботи безпосередньо в туристському бізнесі (або у підприємницькій структурі, що його обслуговує). Такий підхід дозволяє певним чином вирішувати проблему професійно-кадрової підготовки фахівців, враховуючи як потреби роботодавців у кваліфікованих фахівцях для туристського бізнесу, так і сприяти професійній самореалізації та кар'єрному зростанню майбутніх менеджерів туризму. Виробнича практика передбачає органічне поєднання різних форм професійної роботи на конкретному робочому місці, індивідуальні консультації фахівців, іспитовий термін та можливе працевлаштування.

Під час організаційно-технологічної практики майбутній менеджер туризму отримує консультаційну та практичну допомогу на конкретному робочому місці щодо:

- сучасної філософії цивілізованого бізнесу та необхідних якостей працівника, що сприятимуть його успішній професійній реалізації у туристському бізнесі;
- визначення конкретного напрямку професійної діяльності та розробки індивідуального плану роботи з обґрунтуванням шляхів досягнення власного професійного успіху;

- закріплення одержаних знань та досвіду практичної діяльності (основи ринкового мислення, навички професійної індивідуальної та командної роботи, індивідуальна стратегія професійного зростання тощо);
- залучення до конкретної бізнес-роботи на основі врахування професійних інтересів та конкретної спеціалізації майбутнього фахівця;
- бізнес-підготовки студентів як конкурентоздатних фахівців, які відповідно до сучасних вимог здатні приймати участь у вирішенні назрілих проблем туристського бізнесу;
- участі у науково-дослідницьких та консалтингових бізнес-проектах туристського спрямування.

Проведення практики здійснюється в туристичних фірмах (організаціях), які виробляють туристичний продукт, здійснюють комплектацію турів за договорами з постачальниками послуг і у відповідності з потребами туристів. Фірма-туроператор, як виробник туристичного пакету, займається розробкою туристських маршрутів і комплектацією турів, забезпечує їх функціонування, організує рекламу, розраховує ціни на ці маршрути, реалізує тури туристам через турагентів.

Основне завдання виробничої практики спрямоване на ознайомлення з функціями туроператора, зокрема:

- вивчення потреб потенційних туристів на тури і туристські програми;
- участь у складанні перспективних програм обслуговування турів і апробація їх на ринку з метою встановлення відповідності потребам туристів;
- взаємодія з постачальниками послуг на тури на договірній основі (готелями, закладами харчування та побутового сервісу, транспортними організаціями, екскурсійними фірмами та музеями тощо);
- участь у розрахунках вартості туру, трансферу і визначення ціни з врахуванням ринкової ситуації;
- участь у забезпеченні рекламно-інформаційної діяльності з метою ознайомлення споживача з туристичним продуктом;
- участь у реалізації турів споживачам через систему турагенств.

Корисним слід вважати стажування на одній з можливих посад менеджера туризму (менеджера екскурсійного бюро, менеджера по роботі з клієнтами, менеджера з прийому і розміщення тощо)

Форми звітності студентів про практику

Звіт з практики (обсягом 15-20 сторінок з додатками) повинен бути надрукований на стандартних аркушах паперу. До тексту звіту додаються відповідні графіки, таблиці, бланки документів. Звіт по практиці повинен повністю відповідати змісту організаційно-технологічної практики, зокрема:

- 1.Щоденник практики із відповідними відмітками про виконання завдань практики.
- 2.Письмовий звіт, де розкривається зміст виконаної роботи, висловлюються побажання, пропозиції щодо удосконалення виробничої практики.
- 3.Характеристика з підприємства на студента практиканта.

4. Виконання індивідуального завдання.

Оскільки звіт про проходження практики є важливим критерієм оцінки практичних навиків студента, то кожний його розділ має містити відповідну інформацію.

До звіту додається технологічна документація, яка комплектується в папку турів і складається з :

1. Технологічної картки туристичної подорожі за маршрутом.
2. Графік заповнення турпідприємства групами туристів на певний час.
3. Інформаційний листок до путівки туристичної подорожі.
4. Бланк путівок типової форми ТУР-1 «Туристична путівка».
5. Лист бронювання.
6. Бланк договорів з клієнтами.
7. Договори з постачальниками послуг (готелі, транспортні компанії, екскурсійні підприємства та інші).
8. Калькуляція або розрахунок вартості туру.
9. Опис маршруту.
10. Графік руху за маршрутом.
11. Карта-схема маршруту.
12. Текст шляхової інформації (для автобусних турів).
13. Опис технологічних особливостей туру (пам'ятка по термінах подачі заявок, замовлень на транспорт, білети екскурсій, бланк на бронювання готелів, закладів харчування, бланк замовлень, графіки руху транспорту на маршруті).
14. Довідкові матеріали по маршруту.
15. Варіант рекламних проспектів та буклетів.
16. Прайс-листи (каталоги).

Звіт повинен бути оцінений та підписаний керівником практики від підприємства та скріплений печаткою. За результатами практики вносяться рекомендації щодо її вдосконалення. Після рецензування звіту керівником практики він захищається студентами (з диференційованою оцінкою) в комісії, що призначається завідувачем кафедри

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції на кафедрі та туризму. Студент, який при захисті звіту отримав незадовільну оцінку, може бути направлений для проходження практики повторно.

6. Розподіл балів, які отримали студенти

Серед методичних основ оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо). При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання (студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам

запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційний		
2.	Науково-теоретичний		
3.	Навчально-практичний		
4.	Індивідуально-практичний		
5.	Самостійної роботи		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	
90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79			C
65-69	3(задовільно)		D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики	F

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів B	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів C	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях

60-69 балів D	студент володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
60-64 балів E	
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом

6.5 НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА (переддипломна, V курс)

Мета та завдання науково-дослідної (виробничої) практики

Мета: формування у майбутніх менеджерів туризму професійних науково-дослідницьких і бізнесово-прикладних компетенцій.

Завдання: поглиблення та закріплення теоретичних знань з усіх дисциплін навчального плану, збір та опрацювання матеріалів для виконання дипломної роботи; моделювання туристського бізнесу на конкретній території; одержання знань і практичних умінь започаткування власного туристичного бізнесу на основі створення нових робочих місць; створення національно орієнтований туристичний продукт на основі історично усталених форм життєдіяльності населення конкретної території тощо.

За час проходження практики студент має набути:

знання і розуміння:

- основних проблем у туризмі, при вирішенні яких потрібна постановка складних завдань та відповідного методологічного інструментарію;
- важливості активного спілкування у науковій, професійній і суспільно-громадській сферах діяльності;
- особливостей роботи у творчому колективі (генерування нових ідей, розвиток власного потенціалу і творчих здібностей співробітників);
- розробки і впровадження інноваційних технологій у туризмі;
- важливості особистої відповідальності за ухвалені нестандартні рішення.

вміння щодо застосування знань і умінь:

- у проектній діяльності здатність визначати стратегію розвитку туризму, розробляти проекти і виявляти пріоритетні напрями у проектуванні;
- у виробничо-технологічній діяльності здатність до оцінювання інноваційно-технологічних ризиків та впровадження сучасної системи стандартизації у туристичній індустрії;
- у організаційно-управлінській діяльності: здатність формулювати концепцію туристичного підприємства, розробляти стратегію і формувати активну політику оцінювання ризиків підприємства туристичної індустрії;

- у сервісній діяльності здатність розробляти і упроваджувати нормативну документацію щодо стандартизації, сертифікації та якості туристичного продукту і послуг туристичної індустрії;

- у науково-дослідній діяльності здатність ставити завдання і вибирати методи дослідження, інтерпретувати та представляти результати наукового дослідження у сфері туризму;

формування переконання щодо :

- можливості застосування своїх знань і умінь для розв'язання проблем в нових ситуаціях у міждисциплінарному контексті;

- ефективного використання сучасного комп'ютерного та офісного устаткування відповідно до профілю і цілей магістерської програми;

- використання поглиблених знань правових і етичних норм при розробці і здійсненні проектів у туристичній індустрії,

- удосконалення свого інтелектуального і загальнокультурного рівня, розкриття творчого потенціалу.

Програма навчально-технологічної практики

Переддипломна виробнича практика студентів п'ятого курсу змодельована таким чином, щоб формувати у них науково-дослідницькі знання і уміння, а на їх основі розвивати компетенції професійні.

Формування компетентнісного підходу у студентів здійснюється на основі реалізації науково-дослідної складової виробничих практик. З цих позицій реалізація навчальної програми виробничих практик в ННЦ «Синеvir» передбачає вирішення типових професійних завдань (організація малого туристичного підприємства (фірми), розробка платних туристичних послуг, використання освітніх осередків з метою створення місцевого туристичного продукту та розвитку традиційних форм гостинності тощо), які спрямовані на формування спеціальних професійних компетенцій і визначають професійно-орієнтовану туристичну спеціалізацію майбутніх фахівців сфери туризму.

Зокрема, зміст і структура виробничих практик в ННЦ «Синеvir» поступово розширюють діапазон сформованих на молодших курсах дослідницьких знань, вмінь щодо моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території. З цією метою організація виробничих практик повинна забезпечувати поетапність формування різних типів дослідницьких компетенцій (на філософському, загальнонауковому, науково-професійному рівнях), на основі яких у студентів формуються: на початковому етапі переважно базові компетенції, а на завершальному - базові спеціальні компетенції, що відображають специфіку професійної діяльності в галузі туризму. Крім того, під час виробничих практик студентів в ННЦ «Синеvir» удосконалюється технологія підготовки менеджерів туризму (на основі моделювання навчально-професійного середовища самореалізації майбутніх фахівців).

Підготовка і захист кваліфікаційних науково-дослідницьких робіт, будучи невід'ємною частиною навчального процесу, встановлює рівень здобутих студентами теоретичних та практичних знань та умінь, одержаних в процесі вивчення навчальних дисциплін та проходження навчально-виробничих практик. В цілому підготовка кваліфікаційної науково-дослідницької роботи

повинна виявити здатність магістрів (спеціалістів) туризму розробляти і впроваджувати в практику регіональні моделі туристично-краєзнавчої діяльності, спрямовані на формування туристично-орієнтованого культурно-духовного простору, розвитку українознавчої сфери цінностей, знань та способів діяльності.

Використання Науково-навчального центру «Синеvir» в навчально-виховному процесі педагогічного університету допомагає створювати зразки навчально-виробничих систем, оволодівши технологіями яких, майбутні менеджери туризму зможуть трансформувати набуті та розробляти власні підходи щодо розвитку туристського бізнесу та спрямування шкільної (позашкільної) туристсько-краєзнавчої роботи на розвиток місцевого туризму.

До складу навчально-методичного забезпечення виробничої практики входять: навчальна програма, робоча програма, навчальні посібники, конспекти навчальних занять, навчальні таблиці і схеми, статистичні матеріали, методичні папки зі зразками розробок різних форм занять та оформлення документації для проходження переддипломної практики.

Навчальну практику поділено на три модулі: модуль 1 «Організаційний і теоретико-аналітичний», модуль 2 «Дослідницько-прикладний», модуль 3. «Науково-методичний».

Навчальні дисципліни покликані забезпечити студентам п'ятого курсу глибокі теоретичні і практичні знання з урахуванням нових досягнень туризмознавства, перспективного досвіду роботи викладачів ВНЗ, а також підготувати майбутніх менеджерів до здійснення наукового підходу і вирішенні проблем сучасного бізнесу та одержанню педагогічних знань і умінь з викладання туристично орієнтованих дисциплін. Виробничі практики на різних курсах змодельовані таким чином, щоб формувати у студентів науково-дослідницькі знання і уміння, а на їх основі розвивати компетенції професійні. При цьому формування компетентнісного підходу у студентів здійснюється на основі реалізації науково-дослідної складової виробничих практик. З цих позицій реалізації навчальної програми виробничих практик в ННЦ «Синеvir» передбачає вирішення типових професійних завдань (організація малого туристичного підприємства (фірми), розробка платних туристичних послуг, використання освітніх осередків з метою створення місцевого туристичного продукту та розвитку традиційних форм гостинності тощо), які спрямовані на формування спеціальних професійних компетенцій і визначають професійно-орієнтовану туристичну спеціалізацію майбутніх фахівців сфери туризму.

Зміст практики складають три взаємопов'язаних блоки: теоретичний, практичний та самостійної роботи.

Під час організаційного і теоретико-аналітичного етапу розробляється концепція (модель) розвитку досліджуваного об'єкта та здійснюється теоретичне обґрунтування технологічного підходу, як одного з напрямів удосконалення процесу навчання, його системності, відтворюваності, коригованості.

Під час дослідницько-прикладного етапу здійснюється ефективно вирішення бізнесово-господарського завдання і створюються в умовах виробничої практики нові зразки навчально-виробничої діяльності, які сприяють професійному зростанню майбутнього фахівця; під час науково-методичного

етапу результатів навчально-професійної діяльності під час виробничої практики впроваджуються у навчально-виховний процес вищого навчального закладу. Зокрема, пропонується модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх менеджерів туризму та загальні підходи до викладання технологічно-орієнтованих дисциплін через призму професійної спеціалізації майбутніх менеджерів туризму.

Самостійна робота передбачає розширення діапазону сформованих на молодших курсах дослідницьких знань, вмінь щодо моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території. З цією метою організація виробничих практик повинна забезпечувати поетапність формування різних типів дослідницьких компетенцій (на філософському, загальнонауковому, науково-професійному рівнях), на основі яких у студентів формуються: на початковому етапі переважно базові компетенції, а на завершальному - базові спеціальні компетенції, що відображають специфіку професійної діяльності в галузі туризму.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ

Етапи і місце проведення практики	Зміст діяльності студентів-практикантів	Тижні
Організаційний етап (кафедра туризму)	<p>Проектування і впровадження навчальних програм з виробничої практики в ННЦ «Синевир» спрямовано на вирішення типових професійних завдань (організація в структурі ННЦ «Синевир» сектору туристичного підприємництва і малого туристичного підприємства, розробка платних туристичних послуг, використання місцевих освітніх осередків з метою створення туристичного продукту та розвитку традиційних форм гостинності тощо), які спрямовані на формування спеціальних професійних компетенцій і визначають професійно-орієнтовану туристичну спеціалізацію майбутніх фахівців сфери туризму. В Науково-навчальному центрі «Синевир» виробничі практики на різних курсах змодельовані таким чином, щоб формувати у студентів науково-дослідницькі компетенції, а на їх основі розвивати компетенції професійні.</p> <p>Теоретичне обґрунтування технологічного підходу, як одного з напрямів удосконалення процесу навчання, його системності, відтворюваності, коригованості. Зміст і структура виробничих практик поступово розширюють діапазон сформованих дослідницьких знань і вмінь: від характеристики окремих туристичних об'єктів на молодших курсах до моделювання туристського бізнесу на конкретному об'єкті і в умовах конкретної території на старших курсах. Тобто під час організації і проведення</p>	I

	<p>виробничих практик забезпечується поетапність формування різних типів дослідницьких компетенцій, на основі вирішення яких у студентів формуються: на початковому етапі переважно базові компетенції; основному – базові спеціальні компетенції; на завершальному - компетенції, що відображають специфіку професійної діяльності в галузі туризму.</p>	
<p>Теоретико-аналітичний етап (кафедра туризму)</p>	<p>Відповідно до тенденції поєднання наукових досліджень з освітньою та господарською практикою розроблено концепцію становлення та розвитку Науково-навчального центру «Синевир». Зокрема, передбачено, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> - реалізуючи природовідповідний напрям, ННЦ «Синевир» спрямовуватиме свою діяльність на поєднання науково-навчальної діяльності з туристично-орієнтованою практикою ефективного господарювання на території Квасовецького природоохоронного науково-дослідного відділення ; - реалізуючи соціальний напрям, підприємницька діяльність туристично-оздоровчого сектору ННЦ «Синевир» сприятиме організації нових робочих місць у сфері оздоровчо-туристичних послуг. При цьому стають важливими зв'язки ННЦ «Синевир» з місцевими школами щодо професійно орієнтованої підготовки учнівської молоді у сфері обслуговування, зокрема в освіті і туризмі. <p>Науково-дослідницьку роботу студентів спрямовано на розробку напрямів поєданого розвитку науково-навчального та оздоровчо-туристичного секторів, а на цій основі - розроблено модель цілорічного функціонування ННЦ «Синевир».</p> <p>Для організації виробничої практики: розроблені і затверджені положення про науково-дослідну лабораторію і науково-навчальний центр; видано брошуру «Науково-дослідна лабораторія туризму та краєзнавства НПУ ім. М.П.Драгоманова (2012-2016рр.)»; «Комплексна цільова програма розвитку Науково-навчального центру «Синевир» (2011); «Оздоровчо-туристична діяльність Науково-навчального центру «Синевир»(2012)»; навчальний посібник «Виробнича практика майбутніх менеджерів туризму в Науково-навчальному центрі «Синевир» (2012); монографію Дербак М.Ю., Обозний В.В., Смирнов І.Г. Інноваційна діяльність Науково-навчального центру «Синевир» (2013).</p>	<p>П</p>
<p>Дослідницько-прикладний етап</p>	<p>На цьому етапі здійснюється вирішення бізнесово-господарського завдання (моделювання туристського</p>	<p>Ш</p>

(ННЦ «Синевир»)	бізнесу на конкретній території) і створення в умовах виробничої практики нових зразків навчально-виробничої діяльності, які б сприяли професійному зростанню та виводили майбутнього фахівця на принципово новий, якісний фаховий рівень. Зокрема, виконуються такі види робіт: аналіз стану соціально-економічного розвитку Міжгірського району Закарпатської області та особливостей розвитку малого туристичного підприємництва в Тереслянській долині; розробка напрямів розвитку оздоровчо-туристичного сектору ННЦ «Синевир»; створення перспективної план-схеми паспортизованої території центру та напрямів її ландшафтного дизайну; розробка структури центру та перспективних напрямів його оздоровчо-туристичної діяльності; прогнозна оцінка ефективності економічної діяльності сектору туристичного підприємництва; розробка рекламного аспекту та пропонованого комплексу оздоровчо-туристичних послуг.	
Навчально-методичний етап (кафедра туризму)	Спрямовано на впровадження результатів навчально-професійної діяльності у навчально-виховний процес вищого навчального закладу. Практико-зорієнтовану професійно-педагогічну підготовку спрямовано на розкриття нових можливостей для професійного розвитку і особистісного зростання як майбутнього менеджера туризму, так і формування професійно-педагогічної компетентності викладача. З цією метою удосконалюється модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх менеджерів туризму та загальні підходи до викладання технологічно-орієнтованих дисциплін через призму професійної спеціалізації майбутніх менеджерів туризму. Викладачі кафедри туризму використовують матеріали виробничих практик у своїй науково-дослідницькій роботі. Студенти камерально опрацьовують зібрані матеріали, укладають текстову частину для практичного розділу у своїх дипломних і магістерських роботах.. За матеріалами здійснених досліджень здійснюється підготовка статей до наукового збірника студентських праць та науково-практичної конференції.	ІУ

Зміст діяльності студентів-практикантів

Організація переддипломної виробничої практики майбутніх менеджерів туризму здійснюється в умовах моделювання туристського бізнесу на конкретній території. Зокрема, в Науково-навчальному центрі «Синевир» здійснюється розробка і апробація нової технології підготовки менеджерів туризму (на основі моделювання навчально-професійного середовища самореалізації майбутніх фахівців) за етапами:

Під час теоретико-аналітичного етапу здійснюється розробка окремих проблем становлення та розвитку Науково-навчального центру «Синеvir». При цьому враховано, що на четвертому курсі під час семінарів, бесід та консультацій наукові керівники мали можливість перевірити здібності студентів під час виконання різноманітних завдань і визначити їх можливості, нахили та інтереси. На початку п'ятого курсу студенти (враховуючи наступність науково-дослідницької роботи під час виконання курсових робіт на третьому і четвертому курсах), вже остаточно визначаються із темами своїх дипломних і магістерських робіт. В процесі цієї роботи кожний студент опрацьовує наукову літературу і вивчає досвід попередніх практик з обраної проблеми дослідження. Вибір теми документально повинен знайти свій вираз у вигляді її обґрунтування, яке повинно вказувати на актуальність і новизну, теоретичну і практичну значимість.

З метою розробки наукового апарату дослідження студенти використовують вже відомі знання з досліджуваної проблеми, які є результатом протиріч і породжують саму проблему. Після визначення об'єкта і предмета дослідження остаточно формулюється мета дослідження, а передбачувані кінцеві результати визначаються у вигляді конкретних завдань дослідження.

У процесі вивчення стану розробленості проблеми студенти опрацьовують праці різних авторів, зокрема думки та положення відносно окремих питань досліджуваної проблеми та можливостей її подальшої розробки. Поглиблюючи положення різних авторів, студенти висувають свій погляд на вирішення проблеми. Такі систематизовані положення допомагають студентам визначитися з концепцією власного дослідження і стають його методологічною основою. На основі вивчення і узагальнення практичного досвіду, аналізу наукових фактів виявляються невідповідності і неузгодженості у вирішенні означеної проблеми, поглиблюються положення гіпотези, яка повинна вказувати на шлях вирішення проблеми. Як правило, вона і відображає власний підхід автора до вирішення проблеми.

Таким чином, у науково-теоретичному розділі за науковими джерелами студенти подають критичний огляд різних точок зору з досліджуваної проблеми, виявляють існуючі суперечності і невідповідності. Завдання викладачів (наукових керівників або консультантів) стимулювати студентів щодо одержання навичок показу своєї точки зору, яку слід аргументовано відстоювати.

Готуючись до виїзного етапу виробничої практики, студентами здійснюється розробка програми і методики дослідження. Програма представляє собою план, у якому вказується послідовність і зміст експериментального дослідження. Методика дослідження охоплює опис сукупності методів, прийомів і способів, які будуть використані для вивчення досліджуваного явища або процесу. Враховуючи, що в польових умовах обов'язковим стає збір первинних матеріалів, студенти одержують навички його збирання і опрацювання.

У своїй дослідженнях студенти використовують розроблену кафедрою туризму концепцію становлення та розвитку Науково-навчального центру «Синеvir», зокрема враховують необхідність поєднаного розвитку науково-навчального та оздоровчо-туристичного секторів, а в цілому - формування

моделі цілорічного функціонування ННЦ «Синеvir». Крім того, підприємницька діяльність туристично-оздоровчого сектору виступає як соціально-економічний важіль щодо створення нових робочих місць і використання частини місцевого населення у сфері обслуговування, зокрема сфері туристичних послуг.

Дослідницько-прикладний етап передбачає ефективне вирішення бізнесово-господарського завдання (моделювання туристського бізнесу на конкретній території) і створення в умовах виробничої практики нових зразків навчально-виробничої діяльності, які б сприяли професійному зростанню та виводили майбутнього фахівця на принципово новий, якісний фаховий рівень. Зокрема, студенти під час практики виконують такі види робіт: 1) здійснюють аналіз стану соціально-економічного розвитку Міжгірського району Закарпатської області; 2) виявляють особливості розвитку малого туристичного підприємництва в Терезлянській долині; 3) розробляють напрями розвитку оздоровчо-туристичного сектору ННЦ «Синеvir»; 4) обґрунтовують перспективну план-схему паспортизованої території центру; 5) здійснюють ландшафтний дизайн території центру; 6) обґрунтовують структуру центру та проектують напрями діяльності окремих його підрозділів; 7) здійснюють прогностичну оцінку ефективності економічної діяльності центру та його підрозділів; 8) розробляють рекламний аспект та пропонують комплекс оздоровчо-туристичних послуг; 9) для програми анімаційних послуг розробляють сценарії святкових і етнічно-орієнтованих обряд дійств; 10) здійснюють пошук шляхів створення нових робочих місць та заходів щодо стимулювання туристичного підприємництва в регіоні.

Для студентів початковий варіант їх пошуку відображає в основному лише сам задум на основі знань, одержаних з літературних джерел. Між початковим і робочим варіантом програми лежить певний час. Коли складається початковий варіант студенту-досліднику, як правило невідомі відповіді на ті запитання, які він включає у програму дослідження. Коли ж розробляється робочий варіант, то відповіді у загальних рисах вже відомі. Між робочим і кінцевим варіантами програми, як правило, лежить процес викладу, який вимагає внесення доповнень, уточнень, змін тощо.

При складанні робочої програми студенти проставляють проти кожного її пункту наблизений обсяг у сторінках машинопису. Якщо дослідник замість питань програми буде записувати короткі відповіді на них, то він одержить конспект своєї майбутньої роботи. Переваги такої максимально можливої деталізації програми і конспекту полягають у тому, що чим більш зрозумілим у дослідника в момент переходу до викладу буде уявлення про його роботу в цілому, тим краще у нього вийдуть її окремі частини. Як показує досвід, детальна програма (чи на її основі створений конспект) - це найкращий спосіб продумати всю роботу в цілому.

Під час камерального етапу здійснюється аналіз матеріалів, які були одержані за розробленою програмою і методикою. Результати обробки зібраних даних повинні підтверджувати висунуту гіпотезу або спростовувати її. Підтверджена гіпотеза поглиблює наукову теорію і далі застосовується на практиці. Під час цього етапу завершується структурування науково-дослідницької роботи, зокрема виділялися окремі розділи і формулюються їх

назви. Як правило, кількість розділів і підрозділів (параграфів) відповідає тим завданням, які вирішуються у дослідженні. Після визначення загального порядку побудови роботи студенти приступають до формування текстової частини. Традиційно використовуються така послідовність викладу основного тексту: в першому розділі подаються теоретичні основи досліджуваної проблеми; у другому розділі - здійснюється аналіз існуючих практичних шляхів вирішення досліджуваної проблеми; в третьому розділі - подаються конкретні пропозиції щодо шляхів вирішення досліджуваної проблеми.

За матеріалами здійснених досліджень студенти готують статті до наукового студентського збірника та щорічної студентської наукової конференції.

Таким чином, запроваджена система організації науково-дослідницької роботи студентів під час виробничої практики передбачає застосування послідовної сукупності дослідницьких методів і засобів навчання, спрямованих на формування методологічної і наукової культури майбутніх менеджерів туризму. Введення у програму виробничої практики інтегруючого навчально-дослідницького модуля забезпечує поєднання науково-дослідницької і компетентнісної складових, а в цілому - цілісність виробничої практики.

Форми звітності студента за практику

Звіт по практиці повинен повністю відповідати змісту виробничої (переддипломної) практики, *по-перше*: подається опис організаційного і теоретико-аналітичного етапу (концепції (моделі) розвитку досліджуваного об'єкта та теоретичне обґрунтування технологічного підходу); *по-друге*: подається опис дослідницько-прикладного етапу (ефективне вирішення бізнесово-господарського завдання; нові зразки навчально-виробничої діяльності, які сприяють професійному зростанню майбутнього фахівця); *по-третьє*: подається опис науково-методичного етапу (впровадження результатів навчально-професійної діяльності під час виробничої практики у навчально-виховний процес вищого навчального закладу).

Звіт-щоденник є звітною документацією студента про виконання програми практики. Зміст звіту-щоденника повинен відображати відомості про особисте виконання студентом всіх розділів програми практики та індивідуального завдання (дипломної або магістерської роботи), а також набуті вміння і навички.

Структура звіту-щоденника включає: пояснювальну записку; програму практики; щоденник; використану літературу, текстові і табличні додатки, пропозиції студента-практиканта щодо удосконалення практики.

Звіт-щоденник повинен бути грамотно написаний, естетично оформлений, завірений підписами керівника підприємства та скріплений печаткою і зданий у навчальний заклад для перевірки та захисту в триденний термін після закінчення практики. На основі перевірки змісту звіту-щоденника і його рецензування викладачем, студенту виставляється оцінка і він допускається до захисту.

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції на кафедрі туризму. Після рецензування звіту керівником практики він захищається студентами (з диференційованою оцінкою комісії, що призначається завідувачем кафедри).

За матеріалами здійснених досліджень здійснюється підготовка статей до наукового збірника студентських праць та науково-практичної конференції. Завершується підготовка дипломної або магістерської роботи до попереднього захисту на кафедрі туризму.

Норми оцінювання роботи студентів під час

Серед методичних основ оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо). При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання (студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційний		
2.	Науково-теоретичний		
3.	Дослідницько-практичний		
4.	Науково-методичний		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	
90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79			C
65-69	3(задовільно)		D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного проходження	не зараховано з можливістю повторного проходження	FX

	практики	практики	
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики	F

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів B	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів C	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
60-69 балів D 60-64 балів E	студент володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержані знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом

6.6 НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА (асистентська, V курс)

Мета та завдання магістерської практики

Мета: розвиток професійних науково-педагогічних компетенцій майбутніх менеджерів туризму.

Завдання: поглиблення і розширення теоретичних знань із спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих студентами, застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час практики; формування у студентів-магістрів психолого-педагогічних та методичних умінь викладання відповідних навчальних дисциплін у системі вищої школи; вироблення умінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методик навчання; формування умінь професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією; виховання у магістрів досвіду викладацької роботи, морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

За час проходження практики студент має набути таких умінь і навичок: коректно з позиції теорії методики викладання використовувати туристичні знання в процесі викладання технологічно орієнтованих дисциплін у вищих навчальних закладах різних типів; аналізувати змістовий матеріал підручників з викладання туристично орієнтованих дисциплін для вищих навчальних закладів різних типів; здійснювати діагностику рівня сформованості індивідуально-психологічних особливостей студентів; організувати

навчально-виховний процес у різних типах вищих навчальних закладів; застосовувати методи, прийоми та засоби викладання туристично орієнтованих навчальних дисциплін, що є найефективнішими в роботі вищого навчального закладу конкретного типу; реалізовувати професійні функції викладача туристично орієнтованих навчальних дисциплін з урахуванням особливостей типу навчального закладу, вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату в навчанні; оцінювати знання студентів, вірно визнаючи певний рівень сформованості туристично-професійної компетенції.

Під час практики студенти повинні формувати: психолого-педагогічні та методичні уміння з викладання відповідних навчальних дисциплін у системі вищої школи; уміння з організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методик навчання; уміння щодо професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією; досвід викладацької роботи, морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

Зміст діяльності студентів-практикантів

Магістерська (асистентська) педагогічна практика є складовою частиною професійної підготовки фахівців для сфери туризму на освітньо-кваліфікаційному рівні “Магістр”. Згідно навчальних планів практика проводиться на У курсі загальною тривалістю 6 тижнів. Базами проходження педагогічної практики студентів-магістрів є кафедра туризму Інституту природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М.П.Драгоманова. Для проходження практики студенти можуть бути скеровані і в інші вищі навчальні заклади, де викладаються відповідні дисципліни спеціалізації «Туризм» і здійснюється підготовка фахівців за магістерською програмою

До складу навчально-методичного забезпечення магістерської (асистентської) практики входять: навчальна програма, робоча програма, навчальні посібники, конспекти навчальних занять, навчальні таблиці і схеми, статистичні матеріали, методичні папки зі зразками розробок різних форм занять та оформлення документації для проходження магістерської (асистентської) практики.

Магістерську практику поділено на три модулі:

- модуль 1 «Організаційно-педагогічний»;
- модуль 2 «Науково-методичний»;
- модуль 3 «Навчально-методичний».

Магістерська (асистентська) практика передбачає: ознайомлення із плануванням та організацією навчального, наукового та методичного процесу на кафедрі туризму (в Інституті природничо-географічної освіти та екології); відвідування лекційних, семінарських та практичних занять викладачів кафедри та Інституту; участь у різноманітних заходах кафедри географії України та туризму (Інституту), що проходять у період практики; складання розгорнутого плану-конспекту лекції і підготовка її тексту; розробка конспекту практично-семінарського заняття; складання графіка проведення залікових занять; проведення залікових практично-семінарських занять; відвідування та участь в

обговоренні занять своїх колег та підготовка аналізу (рецензії); виконання індивідуальних (психологічних) завдань.

Зміст дисципліни складають три взаємопов'язаних блоки: організаційний та теоретико-методичний, індивідуально-практичний та самостійної роботи.

Під час організаційного і теоретико-методичного забезпечується: участь у настановчій конференції з асистентської практики; ознайомлення студентів-магістрів з положенням про проведення асистентської практики і обов'язками студентів (визначення звітної документації, вибір студентами навчальних курсів та розподіл студентів за викладачів-методистів тощо); вивчення навчальної документації кафедри туризму (організація навчально-виховного процесу в Інституті та на кафедрі туризму, робочі навчальні програми з навчальних курсів, журнали груп, порядок їх ведення, оформлення записів студента, аналіз базових та альтернативних підручників тощо); знайомство зі студентами академічної групи (відвідування та обговорення навчальних занять у прикріпленій групі, спостереження за навчальною роботою студентів, визначення рівня навченості студентів групи та їх психологічних особливостей; складання індивідуальних календарних планів роботи на весь період асистентської практики тощо). Студенти повинні поглибити знання про: теоретичну базу в обсязі програми педагогічної підготовки магістра для сфери туризму; глибокі знання теорії однієї з вищезгаданих дисциплін; основи теорії організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах різних типів; основи сучасної педагогічної науки в обсязі програми підготовки магістра; основи сучасної психологічної науки в обсязі програми підготовки магістра; основи сучасної методичної науки в обсязі програми підготовки магістра; теоретичні основи сучасних вітчизняних та зарубіжних методів викладання туристично орієнтованих навчальних курсів; специфіку методики викладання туристично орієнтованих дисциплін у навчальних закладах різних типів.

Під час індивідуально-практичного етапу здійснюється є вдосконалення професійної компетенції студентів-магістрів шляхом практичного втілення теоретичних положень методики викладання технологічно орієнтованих дисциплін туристичного спрямування у вищих навчальних закладах.

Головним завданням кожного студента-практиканта є підготовка та написання плану-конспекту занять з вибраного навчального курсу. Реалізація цього завдання передбачає: 1) складання тестів для визначення психологічних особливостей студентів, рівня сформованості туристично-професійної компетенції, організації тренування та практики в спілкуванні студентів; 2) створення комплексу вправ для: формування та вдосконалення професійно-туристичної компетенції студентів; 3) створення навчально-прикладних ситуацій максимально наближених до моделювання туристичного бізнесу; 4) розробку структурно-логічних та логіко-синтаксичних схем для вдосконалення туристично-професійної компетенції студентів у моделюванні туристичного бізнесу; 5) виготовлення таблиць, роздавальних карток, статистичних матеріалів для тренування студентів; 6) розробку комп'ютерних програм для ефективного реалізації навчального процесу; 7) виготовлення різноманітної наочності, здатної підвищити мотивацію студентів та результативність вдосконалення їх туристично-професійної компетенції; 8) проведення

поточного та ретроспективного аналізу заняття; 9) заповнення щоденника асистентської практики та підготовка звіту.

Самостійна робота студентів-магістрів є проявом творчості, свідомого розширення та поглиблення знань, вдосконалення професійно-туристичної компетенції. Під час проходження асистентської практики студент-практикант здійснює:

- 1) детальне ознайомлення зі звітною документацією;
- 2) вивчення робочої навчальної програми з вибраного курсу, журналів груп, порядку їх ведення та оформлення;
- 3) проведення ретельного аналізу підручників (базових та альтернативних), визначення навчального матеріалу в них, достатнього для реалізації практичної мети навчання;
- 4) добір методів, прийомів, засобів та режимів навчання, адекватних цілей навчання;
- 5) здійснення поглибленого аналізу наукових джерел (методика, економіка, психологія) для самовдосконалення та ефективної організації навчального процесу з туристично орієнтованих дисциплін у вищому навчальному закладі;
- 6) проведення практичних занять з вибраного навчального курсу;
- 7) відвідування та аналіз практичних занять студентів-практикантів;
- 8) участь у науково-методичних нарадах та засіданнях викладачів кафедри туризму;
- 9) проведення досліджень із методики, психології, педагогіки;
- 10) підготовка до участі у заключній конференції з асистентської практики.

Форми звітності студента про практику

У кінці практики студенти-магістри подають такі звітні документи:

- 1.Щоденник практики із відповідними відмітками про виконання завдань практики.
- 2.Письмовий звіт (у довільній формі), де розкривається зміст виконаної роботи, висловлюються побажання, пропозиції щодо удосконалення асистентської практики.
- 3.Заліковий лист проходження практики із відповідними відмітками керівників практики від кафедри туризму.
- 4.Конспект лекції.
- 5.Конспекти практично-семінарських занять.
- 6.Аналіз відвіданого навчального заняття.
- 7.Індивідуальне (психологічне) завдання.

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції на кафедрі туризму.

За результатами практики оцінюються: Щоденник практики із відповідними відмітками про виконання завдань практики. Письмовий звіт за результатами практики. Заліковий лист проходження практики. Конспекти лекції. Конспекти практично-семінарських занять. Аналіз навчального заняття. Індивідуальне (психологічне) завдання.

Підсумки практики проводяться у формі звітної конференції на кафедрі туризму.

ЗАЛІКОВИЙ ЛИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Студента 5 курсу Інституту природничо-географічної освіти та екології

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Місце проходження практики _____

1. Залікові практично-семінарські заняття

№ п/п	Дата проведення	Курс (група)	Тема заняття	Оцінка	Хто оцінював (прізвище)	Підпис

2. Розробка конспекту лекції

№ п/п	Тема лекції	Оцінка	Хто оцінював

3. Рецензія відвіданого навчального заняття

№ п/п	Дата проведення	Курс (група)	Тема заняття	Оцінка за рец.	Хто оцінював (прізвище)	Підпис

4. Виконання психологічного завдання

Тема завдання	Оцінка	Хто оцінював	
		Прізвище	Підпис

Керівник магістерської практики

“ ”

(оцінка)

Завідувач кафедри туризму

(підпис, посада, прізвище та ініціали)

(підпис, посада, прізвище та ініціали)

Норми оцінювання роботи студентів під час практики

Серед методичних основ контролю і оцінювання знань і вмінь кафедра туризму акцентує увагу на комплексному підході щодо оцінювання навчальних досягнень студентів (усні і письмові відповіді, тестування, розв'язування навчальних задач, участь у проектній діяльності, використання інформаційно-комп'ютерних технологій, орієнтування учнів у змісті географічних карт тощо).

При здійсненні комплексного аналізу, у якому об'єктом дослідження одночасно є викладач і студент, слід мати на увазі, в першу чергу, особливості взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Наприклад, за умов традиційного навчання взаємодія між його учасниками базується на послідовному розподілі функцій управління (викладач веде студентів до визначеної мети) і виконання (студенти виконують намічене викладачем). Такий тип взаємодії є ефективним, коли перед викладачем стоїть завдання максимально точно передати студентам запланований обсяг навчального матеріалу, а перед студентами – найбільш точно засвоїти його. В умовах навчально-пошукової діяльності взаємовідносини викладача і студентів базуються на основі навчального співробітництва, коли викладач створює передумови для вирішення навчального завдання, а студент, визначивши конкретні шляхи його вирішення, намагається їх реалізувати. Викладач, як правило, вирішує поставлену навчальну мету з позицій тих, хто навчається. За цих умов він повинен бути готовим до внесення певних змін у способи навчальних дій студентів з метою надання їм можливостей для оцінки як виконуваних дій, так і одержаних результатів. Адже в умовах такого аналізу і оцінки навчальної ситуації визначаються напрями подальшого пошуку студентів.

Система критеріїв оцінювання знань, умінь і навичок студентів з виробничої практики відповідає розробленому у НПУ імені М.П.Драгоманова Положенню про кредитно-модульну систему організації навчального процесу (затверджено рішенням Вченої ради НПУ ім. М.П.Драгоманова, протокол №5 від 22.12.2005 р.) та новій редакції розділу 5 цього Положення «Організація і проведення контролю та оцінювання» (затверджено рішенням Вченої ради НПУ ім. М.П.Драгоманова, протокол №3 від 03. 11. 2011 р.).

Використовуючи методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів, слід акцентувати увагу на тому, що сьогодні практика підготовки фахівця для сфери туризму (яка характеризується різноманітністю змісту, форм, вимог, технологій) закономірно ставить питання оцінювання, яке б адекватно відображало різні складові освітньо-виховного процесу. Так, у навчанні, під час якого студентам передається стандартизована інформація, оцінювання, як правило, зводиться до виявлення ступеня засвоєння знань. В такому випадку рівень засвоєння однакових для усіх знань легко виражається кількісно-бальною оцінкою. Тому кількісно-бальне оцінювання є виправданим для порівняння рівня сформованості репродуктивної діяльності із встановленим освітнім стандартом. В умовах практично-проектного навчання, де завжди є місце для елементів нового, творчого, індивідуального, неможливо стандартизувати оцінку дій або операцій, тому вона замінюється оцінкою опредмечених дій та проектів, при якій конкретні параметри піддаються точній перевірці. Це дає можливість оцінювати вміння застосовувати одержані знання для досягнення визначеного результату. Кількісній оцінці надається нова якість, тобто вона стає кількісно-експертною. В таких випадках оцінювання одержаних учнями знань і умінь може набувати форми конкурсного змагання, під час якого умовно-кількісне оцінювання допомагає врахувати допущені студентами відхилення від встановлених норм та стандартів. У випадках, коли оцінці підлягають творчі дії та нові підходи, які не можуть бути зіставлені із

визначеними зразками, тоді, як правило, використовують якісно-кількісне оцінювання (або рейтингову оцінку). У творчих роботах, де оцінюється рівень індивідуальних здібностей, здійснюється якісна оцінка (зокрема, у формі відгуку або рецензії). Крім того, загальновідомо, що формування духовного світу студентів відбувається складно, адже навчання і виховання студентів – це в значній мірі період індивідуалізації і соціалізації, відкриття та утвердження власного унікального і неповторного. Тому оцінювання у вихованні (мотивація, моральні якості, ціннісні орієнтації) вимагає різних підходів до оцінок кожної складової цього виховання. Оцінювання особливої індивідуальної ціннісної духовності доцільно доповнювати якісно-характеристичною складовою оцінки. Оцінювання освоєння культури спілкування, яка характеризується комплексом своєрідних навчально-освітніх напрямів (діалогових, ігрових, індивідуально-групових тощо), доцільно оцінювати характеристично-рейтинговою оцінкою.

Впровадження активних форм навчально-виховного процесу, в яких якісно змінюються можливості індивідуальної освітньої діяльності, обумовлює кардинальні зміни в організації практики у вищому навчальному закладі та стимулює пошук нових систем контролю, серед яких правильно організоване оцінювання навчальних досягнень студентів: є стимулом до освітньо-професійної діяльності студентів, стає підставою для обґрунтування отриманих результатів, сприяє формуванню самосвідомості й адекватного самооцінювання навчальної діяльності студентів, засвідчує ступінь їхньої успішності у досягненні освітньо-професійного стандарту.

Організація ефективного навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі ставить питання щодо конструктивних змін в організації навчання і виховання студентів під час практики, обов'язковим компонентом якого є діагностика освітньої діяльності:

- по-перше, впровадження активних форм навчального процесу, в яких якісно змінюються можливості індивідуальної освітньої діяльності, обумовлює кардинальні зміни в організації навчально-виховного процесу під час практики та стимулює пошук нових систем контролю;

- по-друге, в сучасних умовах навчання у вищому навчальному закладі закономірно ставить питання про оцінювання, яке б адекватно відображало різні складові навчально-виховного процесу. Слід враховувати, що сучасний спосіб співвіднесення цілей і реальних результатів виглядає найменш розробленим у педагогічній теорії і практиці, а проблема різнобічного оцінювання у навчанні і вихованні студентів залишається найбільш актуальною. Тому розгляд методів і форм контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів потребує відповідного концептуального підходу;

- по-третє, в останні роки в системі оцінювання відбувся перехід з системи великомасштабної оцінки (незадовільно, задовільно, добре, відмінно) на систему модульно-рейтингового оцінювання. Недостатня розробленість проблеми стимулює пошук нових систем контролю, серед яких правильно організоване оцінювання навчальних досягнень студентів є стимулом продовження їх освітньої діяльності.

У розробці форм і методів оцінки навчальних досягнень студентів враховані положення, які слід розглядати як концептуальну основу для

розробки організаційно-методичної системи оцінювання туристсько-краєзнавчих знань і вмінь студентів:

– по-перше, здійснення заходів щодо оновлення навчально-виховного процесу не лише за рахунок навчально-організаційних заходів, але й за самим змістом навчання (шляхом впровадження інноваційних навчальних технологій, ефективних форм і методів організації самостійної роботи, підвищення якості навчання тощо);

– по-друге, створення належних умов для переходу від системи масового навчання до індивідуально-групового навчання студентів. За таких умов створюється можливість для нарощування їх творчого потенціалу на основі врахування їх індивідуальних особливостей і диференційованого підходу до кожного з них. При цьому змінюються традиційні методи особистої участі викладача у виконанні різнопланових функцій діагностування навчального процесу;

– по-третє, впровадження контролюючих методів, підвищення ефективності, оперативності і уніфікованості процедури оцінювання. Критеріями відбору має бути як оцінка за весь період практики, так і оцінка навчальної роботи студентів за її окремими видами.

Під час визначення сумарної оцінки за практику викладач використовує шкалу університету, національну та ECTS, співвідношення яких визначене положенням про організацію і проведення контролю та оцінювання.

Розподіл балів, які отримали студенти

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Організаційний		
2.	Теоретико-методичний		
3.	Навчально-методичний		
4.	Індивідуально-практичний		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для диференційованого заліку	для заліку	
90 -100	5(відмінно)	Зараховано	A
80-89	4(добре)		B
70-79			C
65-69	3(задовільно)		D
60-64			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного проходження практики	не зараховано з можливістю повторного проходження практики	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики	не зараховано з обов'язковим повторним проходженням практики	F

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів А	студент вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
80-89 балів В	студент володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
70-79 балів С	студент володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
60-69 балів D 60-64 балів E	студент володіє навчально-парктичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержаня знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
35-39 балів FX	студент володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0 - 34 балів F	студент не володіє навчально-практичним матеріалом